

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Integrovaný systém financování
sociálních služeb
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.

Vypracovala:
Blanka Havlíková

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Integrovaný systém financování sociálních služeb“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu uvedenou v seznamu literatury

Brno 7. dubna 2009

.....
Blanka Havlíková

Poděkování

Děkuji panu doc. Ing. Antonínu Řehořovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Zároveň bych chtěla poděkovat své rodině, která mi poskytla dostatek trpělivosti, podpory a pomoci při celém průběhu studia a zpracování mé bakalářské práce. Velice si toho vážím.

Blanka Havlíková

Obsah

Úvod	2
1. Terminologie.....	4
2. Systém sociální péče – teoretická východiska.....	6
1.1 Sociální služby a základní způsoby pomoci v ČR	7
1.2 Systém sociální péče v ČR.....	10
1.3 Strategické řízení a plánování v návaznosti na poskytování sociálních služeb	14
1.4 Podkladová data pro průběžnou analýzu systému.....	15
1.5 Dílčí závěr	15
3. Financování systému sociálních služeb	17
3.1 Dílčí závěr	20
4. Dotační možnosti v návaznosti na Operační programy spolufinancované ze Strukturálních fondů EU.....	21
4.1 Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost.....	21
4.2 Integrovaný operační program	30
4.3 Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost.....	33
4.4 Regionální operační programy	35
4.5 Přeshraniční spolupráce v období let 2007- 2013	37
4.6 Dílčí závěr	40
5. Analýza stávajícího stavu na území Jihomoravského kraje	41
5.1 Základní východiska „Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji na období 2009 – 2011“.....	41
5.2 Popis projektu „Zajištění vybraných sociálních služeb na území Jihomoravského kraje“.....	45
5.3 Dílčí závěr	46
6. Změna nastavení systému sociálních služeb vlivem projektů financovaných z EU na území JmK.....	47
6.1 Udržitelnost aktivit projektu.....	47
6.2 Způsoby výběru poskytovatelů	48
6.3 Distribuce finančních prostředků směrem k poskytovatelům služeb.....	49
6.4 Zvýšené finanční a personální nároky na administraci finančních toků a zajištění struktury služeb – nižší efektivita vynaložených finančních prostředků	50
6.5 Definice vlivu změn v nastavení systému na další směřování poskytovatelů sociálních služeb.....	50
6.6 Dílčí závěr	52
Závěr	53
Resumé	54
Anotace.....	55
Seznam použité literatury	56
Přílohy:.....	57

Úvod

„Od nejstarších dob historie člověka vznikaly a opakovaly se vždy znovu situace, kdy někteří lidé nemohli přiměřeně uspokojovat potřeby, kterým přikládali mimořádný význam. Tím se taky komplikovalo fungování společenského svazku a dosahování jeho cílů. Proto se obdobnými situacemi zabývala společenství nejrůznějšího druhu, od států a měst počínaje a jednotkami profesními, hospodářskými a církevními konče“.¹ Už ve středověku pečovala církev, obec i profesní cechy o své chudé, sirotky, vdovy.

Zásah státu do chudinství se objevuje v 16. století, rozhodující význam měl zákon o právu domovském z roku 1863 a na něj navazující chudinský zákon pro Čechy z roku 1868. Podle těchto zákonů měl občan právo na nejnutnější chudinské zaopatření ve své domovské obci.²

Pojem sociální politika v dnešním pojetí se začal plnohodnotně rozvíjet až ve 20. století. Vzhledem k faktu, že se jedná o systém velmi mladý a nezralý je nutné dbát o jeho dlouhodobý a stabilní rozvoj, nehledě na fakt, že tento systém se chová velmi živelně, je tedy žádoucí jej do jisté míry usměrňovat prostřednictvím cílených intervencí. V textu této práce je rozebíráno jak jeho nastavení, tak jeho financování a to především s důrazem na aktuální téma, kterým je podpora jeho rozvoje prostřednictvím politik EU, které jsou v ČR zaváděny prostřednictvím operačních programů spolufinancovaných z EU.

Česká republika má v programovacím období 2007 – 2013 možnost čerpat nemalé finanční prostředky ze strukturálních fondů EU a to nejen na podporu rozvoje systému sociálních služeb, ale i na podporu ostatních prioritních oblastí a rozvojových témat. Pro účely této práce se budeme zabývat strukturálními fondy pouze ve vztahu k podpoře rozvoje nastavení systému sociálních služeb.

Téma této práce jsem si vybrala proto, že mi není lhostejný osud lidí, kteří se z jakéhokoliv důvodu ocitli ať už v hmotné, nebo „ citové “ nouzi. Tito lidé jsou mnohdy odkázaní na milost či nemilost nás, tedy v podstatě celé společnosti. S tímto velice úzce souvisí financování sociálních služeb, různých podpůrných programů a institucí pečujících o tělesně, duševně a sociálně handicapované spoluobčany.

¹ Kotous, J., Munková, G., Peřina, P., *Úvod do sociální politiky*, Praha:Univerzita Karlova v Praze, 2000, 96 s. ISBN 80-85889-35-8

² Kotous, J., Munková, G., Peřina, P., *Úvod do sociální politiky*, Praha:Univerzita Karlova v Praze, 2000, 96 s. ISBN 80-85889-35-8

Hlavním cílem práce je sestavení komplexního materiálu zaměřeného na identifikaci rozvojových možností organizací poskytujících sociální služby v návaznosti na jejich rozvoj v souvislosti s čerpáním finančních prostředků ze zdrojů EU.

Mezi komplementární cíle lze pak zařadit především:

- definice dotačních možností pro poskytovatele sociálních služeb,
- definice vlivu dotační politiky EU a podmínek stanovených řídicím orgánem na strukturu konečných poskytovatelů sociální péče,
- identifikovat vliv operačních programů na strukturu poskytovaných sociálních služeb,
- analýza systému poskytování sociální služby v ČR a Jihomoravském kraji, návaznost na strukturální politiku Evropské unie ve vztahu k legislativnímu ukotvení sociální péče,
- definice nastavení současného systému poskytování sociálních služeb, analýza pravděpodobných změn systému, které si změněný režim zajišťování sociálních služeb prostřednictvím regionálních autorit (Krajských úřadů) vyžádá.

Bakalářská práce je rozdělena do několika tématických částí, které jsou logicky odděleny v souladu s jejich zaměřením. Každá z nich sumarizuje určité vstupy potřebné pro zdárné naplnění cílů práce. U každé z nich nastíním problematiku, o které se domnívám, že její znalost je potřebná pro ty, kteří s lidmi pracují a pracovat chtějí. Jde především o znalost struktury systému sociální pomoci a znalost možností získávání potřebných finančních prostředků na integraci sociálně znevýhodněných skupin obyvatelstva. Zaměřím se i na dotační možnosti z fondů Evropské unie.

Výše uvedené cíle lze identifikovat rovněž jako východiska, kdy vzhledem k charakteru a účelu práce se cíle, metody, výstupy vzájemně prolínají. Mezi metody a techniky lze zařadit především studium publikací, dokumentů a písemných pramenů, které jsou dostupné především v elektronické podobě, průzkum nastavení systému sociální péče ve vybraných regionech, které bylo provedeno prostřednictvím analýzy podkladů a abstrakce jednotlivých teoretických přístupů k řešení problematiky nastavení sociální péče. Další podklady jsou čerpány ze seminářů a setkání, které pořádá Ministerstvo sociálních věcí (MPSV) a jemu příbuzné autority, které mají na starosti plošnou koordinaci sociální politiky na území ČR. Konkrétní odkazy na zdroje jsou průběžně uváděny v textu, kdy většina informací potřebných pro účely základního vymezení práce je zprostředkovaně čerpána z internetu. Ne všechny materiály se však vzhledem k duplicitě informací objeví v práci.

Ve stanoveném rozsahu mé práce nelze komplexně postihnout veškeré prvky této závažné problematiky. Jsou zde však uvedeny podstatné údaje, které umožňují orientaci v této oblasti. Touto problematikou bych se chtěla hlouběji zabývat v diplomové práci v navazujícím magisterském studiu, kdy bych vyhodnotila stávající situaci a spíše se zaměřila na konkrétní oblasti.

1. Terminologie

Na začátku práce považuji za důležité vysvětlit slova, která jsou klíčová a která se napříč textem objevují.

Sociální sféra

Je to sféra jevů a procesů ovlivňujících bezprostředně postavení člověka ve společenské struktuře a jeho životní šance.³

Sociální služby

Lze je charakterizovat jako soustavu velkého množství vztahů mezi jedinci a institucemi, jež mají významný vliv na kvalitu života lidí. Tyto vztahy jsou komplikované a z tohoto důvodu potřebují zákonnou úpravu a to zejména z důvodu ochrany práv a zájmů jedinců, kteří jsou z nějakého důvodu oslabeni v prosazování svých zájmů.

Sociální vyloučení – znevýhodnění

Různí autoři definují tento výraz různě, lze však konstatovat, že v podstatných skutečnostech se shodují. Je chápán jako proces, či stav, který znesnadňuje určitým osobám z určitých důvodů dosažení na zdroje v dané společnosti obvyklé. Představuje překážky, které jim znemožňují dosažení základního životního standardu. Jednotlivec, rodina, či skupina má omezený přístup ke zdrojům potřebným pro participaci na sociálním, ekonomickém i občanském životě společnosti. Tento proces má mnoho příčin. Patří sem chudoba, rasová diskriminace, nízké příjmy, nízký stupeň vzdělanosti.⁴

Evropský sociální fond

Evropský sociální fond (ESF) je jedním ze tří strukturálních fondů Evropské unie. Je klíčovým finančním nástrojem pro realizování Evropské strategie zaměstnanosti. Hlavním posláním ESF je rozvíjení zaměstnanosti, snižování nezaměstnanosti, podpora sociálního začleňování osob a rovných příležitostí se zaměřením na rozvoj trhu práce a lidských zdrojů.

Evropský fond pro regionální rozvoj

ERDF je objemem peněz největším ze strukturálních fondů EU. Prostředky jsou určeny na investice do výroby vedoucí ke tvorbě nových pracovních míst a na investice do dopravní,

³ Kotous, J., Munková, G., Peřina, P., *Úvod do sociální politiky*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2000, 96 s. ISBN 80-85889-35-8

⁴ Navrátil, P a kol., *Romové v české společnosti*, Praha: Portál, 2003, 223s. ISBN 80-7178-741-8

vzdělávací, sociální a zdravotní infrastruktury. Podporuje rozvoj místního potenciálu (místní rozvoj a rozvoj malého a středního podnikání v problémových regionech), výzkum a vývoj a investice zaměřené na životní prostředí.

2. Systém sociální péče – teoretická východiska

Systém sociální péče se formuloval po dlouhá tisíciletí a v průběhu celé té doby prodělal výrazné proměny až do současného stavu, kdy však paralelně, i přes výraznou unifikaci existuje celá řada nastavení, která se vzájemně doplňují, střídají, prolínají a konkurují si. Principy nastavení systému bývají obdobné, ale liší se nejen v rámci státního přístupu, ale rovněž i toho regionálního. Zásadní pro rozsah systému je nejen struktura obyvatelstva, ale rovněž politické a ideologické uspořádání, proto budou v rámci práce využity i výstupy ze statistik uveřejněných Českým statistickým úřadem (ČSÚ).

Prostřednictvím sociálních služeb jsou narovnávány disproporce, které vznikají především díky nastavení sociálního postavení jednotlivce, nebo skupiny obyvatel. Cílem sociálního systému je tedy především:

- podpora rozvoje nebo alespoň zachování stávající soběstačnosti uživatele, jeho návrat do vlastního domácího prostředí, obnovení nebo zachování původního životního stylu,
- rozvíjet schopnosti uživatelů služeb a umožnit jim, pokud toho mohou být schopni, vést samostatný život,
- snížit sociální a zdravotní rizika související se způsobem života uživatelů.

Základními činnostmi při poskytování sociálních služeb jsou pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování nebo pomoc při zajištění bydlení, pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů.

V této části práce se zaměřím na:

- sociální služby a základní způsoby pomoci v ČR,
- systém sociální péče v ČR,
- strategické řízení a plánování v návaznosti na poskytování sociálních služeb,
- podkladová data pro průběžnou analýzu systému.

1.1 Sociální služby a základní způsoby pomoci v ČR

Sociální poradenství

Sociální poradenství poskytuje osobám v nepříznivé sociální situaci potřebné informace přispívající k řešení jejich situace. Základní sociální poradenství je součástí všech druhů sociálních služeb. Odborné sociální poradenství zahrnuje občanské poradny, manželské a rodinné poradny, sociální práci s osobami společensky nepřizpůsobenými, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí, sociálně právní poradenství pro osoby se zdravotním postižením a seniory. Služba obsahuje poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.⁵

V první části této kapitoly uvedu instituce poskytující sociální pomoc v naší republice, jde zejména o:

- **sociálně zdravotní služby**, které napomáhají k zajištění fyzické a psychické soběstačnosti osob, kterým jsou poskytovány; jsou určeny osobám, které již nepotřebují akutní zdravotní lůžkovou péči (dostatečná je zdravotní péče ambulantního rozsahu), ale současně jsou natolik nesoběstační, že potřebují pomoc druhé osoby při každodenních úkonech. Zdravotnické úkony, jsou hrazeny z fondů veřejného zdravotního pojištění,
- **sociální rehabilitace** je to soubor specifických činností zaměřených na nácvik potřebných dovedností osoby se zdravotním postižením směřujících k dosažení samostatnosti a soběstačnosti v nejvyšší možné míře s ohledem na její dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav,
- **osobní asistence** poskytuje se v přirozeném sociálním prostředí osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby. Služba se poskytuje za úplatu,
- **pečovatelská služba** se poskytuje dětem, osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby, a to v přirozeném prostředí i ve specializovaných zařízeních. Služba obsahuje pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, pomoc při zajištění chodu domácnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu. Bezúplatně se poskytuje rodinám s nezaopatřenými dětmi v hmotné nouzi, rodinám, ve kterých se narodily současně tři nebo více dětí, účastníkům odboje a pozůstalým manželům (manželkám) po účastnících odboje starším 70 let,

⁵ <http://www.mpsv.cz/cs.9>

- **průvodcovská, předčitatelská a tlumočnická služba** se poskytuje osobám se zdravotním postižením a seniorům, jejichž schopnosti jsou sníženy v oblasti orientace nebo komunikace a napomáhá jim osobně si vyřídit vlastní záležitosti. Služba se poskytuje za úplatu,
- **služby rané péče** se poskytují rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je osobou se zdravotním postižením nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého sociálního prostředí. Služba se poskytuje bezúplatně,
- **podporované bydlení** je sociální služba poskytovaná osobám se zdravotním postižením, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby; služba se poskytuje v domácnosti osob. Služba se poskytuje za úplatu,
- **odlehčovací služby** jsou ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám se zdravotním postižením a seniorům. Služba obsahuje pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu atp. Služba se poskytuje za úplatu,
- **centra denních služeb** poskytují ambulantní služby ve specializovaném zařízení s cílem posílit samostatnost a soběstačnost osob se zdravotním postižením a seniorů v nepříznivé sociální situaci, která může vést k sociálnímu vyloučení. Služba se poskytuje za úplatu,
- **stacionáře denní a týdenní** poskytují ambulantní služby ve specializovaném zařízení seniorům, osobám se zdravotním postižením a osobám ohroženým užíváním návykových látek, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby. Služba obsahuje pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu. Služba se poskytuje za úplatu,
- **domovy pro osoby se zdravotním postižením** poskytují dlouhodobé pobytové služby osobám se zdravotním postižením, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby. Služba obsahuje pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy, poskytnutí ubytování, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti, pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu,
- **domovy pro seniory** poskytují dlouhodobé pobytové služby seniorům, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby. Služba obsahuje pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu, poskytnutí stravy, poskytnutí ubytování, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, aktivizační činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje za úplatu,

- **azylové domy** poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Služba se poskytuje za úplatu,
- **domy na půl cesty** poskytují pobytové služby na přechodnou dobu pro osoby do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež. Služba se poskytuje za úplatu,
- **chráněné bydlení** je dlouhodobá pobytová služba poskytovaná osobám se zdravotním postižením, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné osoby. Chráněné bydlení má formu individuálního nebo skupinového bydlení; osobě se poskytuje podle potřeby podpora osobního asistenta. Služba se poskytuje za úplatu,
- **kontaktní centra** jsou nízkoprahová zařízení navazující kontakt s osobami ohroženými závislostí na návykových látkách. Cílem služby je minimalizovat sociální a zdravotní rizika spojená se zneužíváním návykových látek. Služba se poskytuje bezúplatně,
- **telefonická krizová intervence** je soubor metod a technik krizové práce s klientem v situaci, kterou osobně prožívá jako zátěžovou, nepříznivou a ohrožující, založený na jednorázovém nebo opakovaném telefonickém kontaktu tohoto klienta s pracovištěm telefonické krizové intervence,
- **krizová pomoc** je ambulantní nebo pobytová služba na přechodnou dobu poskytovaná osobám, které se nacházejí v situaci ohrožení zdraví nebo života, kdy přechodně nemohou řešit svojí nepříznivou situaci vlastními silami. Služba se poskytuje bezúplatně,
- **nízkoprahová denní centra** poskytují ambulantní služby pro osoby bez přístřeší. Služba obsahuje pomoc při osobní hygieně (nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu) poskytnutí stravy (nebo pomoc při zajištění stravy). Služba se poskytuje bezúplatně,
- **nízkoprahová zařízení pro děti a mládež** poskytují ambulantní služby dětem a mládeži ohroženým sociálním vyloučením. Služba je určena rizikovým, neorganizovaným dětem a mládeži, kteří jsou ohroženi sociálně - patologickými jevy nebo mají vyhraněný životní styl neakceptovaný většinou společnosti. Základním prostředkem pro navázání kontaktu s cílovou skupinou je nabídka volnočasových aktivit. Cílem je zlepšit kvalitu života cílové skupiny předcházením, snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících s jejich způsobem života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky, aby v případě zájmu mohli řešit svoji nepříznivou sociální situaci. Služba se poskytuje bezúplatně,

- **noclehárny** poskytují ambulantní služby osobám bez přístřeší, které mají zájem o využití hygienického zařízení a přenocování. Služba se poskytuje za úplatu stanovenou poskytovatelem,
- **služby následné péče a doléčovací** jsou ambulantní služby poskytující následnou péči osobám s chronickou psychickou poruchou a osobám závislým na návykových látkách, které absolvovaly ambulantní nebo ústavní léčbu ve zdravotnickém zařízení nebo které abstinují. Služba obsahuje terapeutické činnosti, pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně,
- **sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi** jsou ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého existují rizika ohrožení jeho vývoje nebo, je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě obtížné sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat. Služba se poskytuje bezúplatně,
- **terapeutické komunity** poskytují pobytové služby na přechodnou dobu pro osoby závislé na návykových látkách nebo osoby s chronickou psychickou poruchou, které mají zájem o začlenění do běžného života. Služba se poskytuje za úplatu,
- **terénní programy** jsou služby poskytované osobám, které vedou nebo jsou ohroženy rizikovým způsobem života. Služba je určena pro problémové skupiny dětí a mládeže, uživatele drog, osoby bez přístřeší, osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách a jiné sociálně ohrožené skupiny. Služba se poskytuje bezúplatně.

1.2 Systém sociální péče v ČR

Systém sociální péče v naší republice **je rozdělen podle subjektů**, které je v rámci svých kompetencí zaštiťují, jsou to:

obce a kraje, ty dbají na vytváření vhodných podmínek pro rozvoj sociálních služeb, zejména zjišťováním skutečných potřeb lidí a zdrojů k jejich uspokojení; kromě toho sami zřizují organizace poskytující sociální služby. Jedná se o základní jednotící prvek v rámci dekoncentrace činností a pravomocí v oblasti sociální politiky,

nestátní neziskové organizace a fyzické osoby, které nabízejí široké spektrum služeb, jsou rovněž významnými poskytovateli sociálních služeb. Tyto organizace by měly být nosným prvkem přímé implementace systému sociální práce i péče, musí být podporovány jednotným a nediskriminačním způsobem na základě výkonnostního odměňování,

ministerstvo práce a sociálních věcí je v současnosti zřizovatelem pěti specializovaných ústavů sociální péče a zároveň garantem nastavení systému poskytování systému sociální péče jako takové. Jedná se o národní autoritu, která zastřešuje celý systém tvorby národní i regionální politiky a zároveň je garantem legislativních změn a tvorby legislativní úpravy.

Zároveň je prostředníkem v návaznosti na uplatňování evropských i celosvětových trendů a politik,

komerční subjekty, jsou fenoménem poslední doby, ale v návaznosti na komplexnost poskytovaných služeb se jedná o subjekty spíše okrajové. Zásadní u těchto organizací je převážně tržní orientace a služby jsou poskytovány na základě komerčního přístupu. Jedná se spíše o provoz domovů pro seniory.

Působnost při zajišťování sociálních služeb

V této části textu jsou identifikovány nosné autority, které řeší koordinaci činností v návaznosti na podporu sociální politiky. Tyto instituce jsou v současné době zastřešeny ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí, které je určující institucí při formulaci a cílení politik a zajišťuje rovněž realizaci operačních programů spolufinancovaných z EU. S odkazem na dekoncentraci politik a pravomocí však do tohoto systému vstupují další veřejnoprávní instituce, jako jsou obce a kraje a jimi zřizované a zakládané organizace a rovněž celá řada nestátních neziskových organizací a v neposlední řadě i tržních subjektů, provozujících sociální služby za účelem dosažení zisku. Většina soukromoprávních institucí však stále na svůj provoz využívá veřejné prostředky. Sociální péče je až na výjimky statkem, jehož poskytování nemůže být regulováno ani poskytováno pouze prostřednictvím volného trhu, což však nevylučuje zapojení komerčního sektoru ve vybraných oblastech.

Poskytování služeb v působnosti státní správy

Sociální služby poskytované v návaznosti na výkon státní správy jsou distribuovány cestou obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a cestou krajských úřadů. V následujícím textu jsou shrnuty kompetence a povinnosti jednotlivých stupňů státní správy.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

- zajišťuje osobě, které není poskytována sociální služba, a je v takové situaci, kdy neposkytnutí okamžité pomoci by ohrozilo její život nebo zdraví, poskytnutí sociální služby nebo jiné formy pomoci, a to v nezbytném rozsahu
- koordinuje poskytování sociálních služeb a poskytuje odborné sociální poradenství osobám ohroženým sociálním vyloučením z důvodu předchozí ústavní nebo ochranné výchovy nebo výkonu trestu, osobám, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby, a osobám, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností; přitom spolupracuje se zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, s Vězeňskou službou České republiky, Probační a mediační službou České republiky, správními úřady a územními samosprávnými celky

- na základě oznámení zdravotnického zařízení podle zvláštního právního předpisu zjišťuje, zda je nezbytné poskytnout osobě umístěné ve zdravotnickém zařízení služby sociální péče a zprostředkovává možnost jejich poskytnutí; v případě, že nelze služby sociální péče osobě poskytnout, sděluje neprodleně tuto skutečnost zdravotnickému zařízení, ve kterém je osoba umístěna.

Krajský úřad

- zajišťuje ve spolupráci s ostatními poskytovateli sociálních služeb a obecním úřadem obce s rozšířenou působností, příslušnou podle místa hlášeného pobytu osob, poskytnutí sociálních služeb v případě, kdy poskytovatel sociálních služeb ukončil poskytování sociálních služeb z důvodu zrušení jeho registrace, pozbytí její platnosti, popřípadě z jiného důvodu, a osoby, kterým tento poskytovatel dosud poskytoval sociální služby, se nacházejí v bezprostředním ohrožení jejich práv a zájmů a nejsou schopny samy si zajistit pokračující poskytování sociálních služeb
- koordinuje poskytování sociálních služeb osobám, jejichž práva a zájmy jsou ohroženy trestnou činností jiné osoby; přitom spolupracuje s obecními úřady obcí s rozšířenou působností.

Poskytování služeb – Samospráva

Zde je obcím a krajům svěřena vysoká míra flexibility, kdy tyto organizace mohou velmi výrazně ovlivňovat nastavení dodatkových ne přímo zákonem zaručených služeb a existuje zde právě velký prostor pro realizaci projektových opatření, která směřují k nastavení a rozvoji celého systému s důrazem na skutečné lokální i regionální potřeby.

Obec

- zjišťuje potřeby poskytování sociálních služeb osobám nebo skupinám osob na svém území
- zajišťuje dostupnost informací o možnostech a způsobech poskytování sociálních služeb na svém území
- spolupracuje s dalšími obcemi, kraji a s poskytovateli sociálních služeb při zprostředkování pomoci osobám, popřípadě zprostředkování kontaktu mezi poskytovatelem a osobou
- může zpracovat střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve spolupráci s krajem, poskytovateli sociálních služeb na území obce a za účasti osob, kterým jsou poskytovány sociální služby.

Kraj

- zjišťuje potřeby poskytování sociálních služeb osobám nebo skupinám osob na svém území
- zajišťuje dostupnost informací o možnostech a způsobech poskytování sociálních služeb na svém území

- spolupracuje s obcemi, s dalšími kraji a s poskytovateli sociálních služeb při zprostředkování pomoci osobám, popřípadě zprostředkování kontaktu mezi poskytovatelem a osobou
- zpracovává střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve spolupráci s obcemi na území kraje, se zástupci poskytovatelů sociálních služeb a se zástupci osob, kterým jsou poskytovány sociální služby
- sleduje a vyhodnocuje plnění plánů rozvoje sociálních služeb za účasti zástupců poskytovatelů sociálních služeb a zástupců osob, kterým jsou sociální služby poskytovány
- informuje ministerstvo o plnění plánů rozvoje sociálních služeb.

Ministerstvo

- řídí a kontroluje výkon státní správy v oblasti sociálních služeb
- zpracovává střednědobý národní plán rozvoje sociálních služeb za účasti krajů, zástupců poskytovatelů sociálních služeb a zástupců osob, kterým jsou poskytovány sociální služby,
- spolupracuje s Ministerstvem vnitra při optimalizaci dostupnosti místních veřejných služeb.

V návaznosti na decentralizaci a dekoncentraci veřejné správy byla celá řada agendy přenesena na obce a kraje, kdy tyto instituce nejsou schopny z příspěvků, které na tuto agendu dostávají zcela hradit náklady na tyto služby. Dalším negativním faktorem je fakt, že standardy poskytovaných služeb se výrazně liší a chybí jim jednotící prvek, který je nutno sjednocovat právními předpisy, což je opět neproduktivní a velmi rigidní. Nehledě na fakt, že neexistuje propojenost jednotlivých databází a to databází obcí, tak úřadů práce, kdy dochází k duplicitě výplaty dávek. Výše uvedené je jedním ze zásadních důvodů, proč budou tyto činnosti centralizovány ve formě nově vzniklého Národního úřadu pro zaměstnanost a sociální správu.

Od 1. ledna 2009 měla být vytvořena jednotná specializovaná státní správa – Národní úřad pro zaměstnanost a sociální správu – na bázi stávajících úřadů práce. Dosavadní roztržitou strukturu institucí (státních i samosprávných) měl nahradit jeden specializovaný správní úřad. Obecní úřady by tak byly zbaveny výkonu státní správy v sociální oblasti. K tomuto však nedošlo, proces nebyl završen téměř žádným výstupem ve formě odůvodnění nerealizace tohoto opatření.

1.3 Strategické řízení a plánování v návaznosti na poskytování sociálních služeb

Základním dokumentem, který by měl být zpracován na úrovni všech regionálních (kraj) a lokálních autorit (ORP), je komunitní plán, který určuje rozsah a velikost v návaznosti na nastavení systému sociálních služeb v dané oblasti a jedná se o dokument, jehož naplňování je určující ve vztahu k cílení dílčích činností. Tento dokument je rovněž důležitý a určující pro odůvodnění realizace opatření, která jsou spolufinancována z prostředků EU prostřednictvím vybraných operačních programů, kdy například v Integrovaném operačním programu je zcela zásadní a potřebné tento dokument mít zpracovaný.

Komunitní plánování sociálních služeb

Pojmem komunitní plánování sociálních služeb rozumíme:

- metodu, kterou lze na úrovni obcí, nebo krajů plánovat sociální služby tak, aby odpovídaly místním specifikům a potřebám jednotlivých občanů,
- otevřený proces zjišťování potřeb a zdrojů a hledání nejlepších řešení v oblasti sociálních služeb.

Principy komunitního plánování jsou:

- partnerství mezi všemi účastníky
- zapojování místního společenství
- hledání nových lidských a finančních zdrojů
- práce s informacemi
- průběh zpracování komunitního plánu je stejně důležitý jako výsledný dokument
- zohlednění již vytvořené a osvědčené spolupráce
- kompromis prání a možností⁶

Pro úspěšnost plánování je zapotřebí podpora ze strany politické reprezentace, a to jak při zahajování plánování, tak i v jeho průběhu a při uskutečňování reálných činností směřujících např. k rozšíření nabídky služeb, zvyšování jejich efektivity a spolupráci různých subjektů při zajišťování potřebných služeb. Neméně významné je zabezpečit koordinaci celého procesu - může provádět vybraná Nestátní nezisková organizace (dále jen NNO) nebo přímo pracovník dané obce. Pracovní struktury v podobě pracovních, konzultačních nebo vyjednávacích skupin se skládají ze zástupců všech zainteresovaných

⁶ Vasková, V., Žežula, O., *Komunitní plánování věc veřejná*, Praha:MPSV, 2002 16 s.ISBN 80-86552-30

stran. Po vytvoření komunitního plánu se přechází od plánovací k realizační fázi, kdy dochází k faktickému naplňování priorit, resp. jednotlivých opatření. Součástí této etapy je také sledování postupu a míry plnění stanovených úkolů.

Plán bývá zpracováván obvykle na rozmezí několika let a po uplynutí tohoto období se celý plánovací cyklus opět opakuje.

1.4 Podkladová data pro průběžnou analýzu systému

Úkolem této kapitoly je vymezení základních požadavků na nastavení systému v návaznosti na kvantifikaci poptávky v souladu s demografickými i socioekonomickými trendy. Výstupem z této kapitoly budou následná doporučení ve vztahu k požadavkům na intervence do systému a jejich kvantifikace. Data jsou doplňkem ke vstupům identifikovaným v národních strategických materiálech a dokumentech. Data jsou rovněž základem pro práci s dalším textem práce, kdy budou promítnuta především v návaznosti na komparace.

Podkladová data vycházející ze zdroje www.czso.cz zahrnují:

- počet obyvatel v jednotlivých krajích ČR (v tisících),
- počty zařízení sociální péče v ČR,
- vybraná zařízení sociální péče podle krajů- stav k 31. 12. 2006
- žadatelé o umístění v do domova důchodců, penzionu pro důchodce

Tyto údaje jsou uvedeny jako tabulky v příloze na závěr práce.

1.5 Dílčí závěr

Kapitola obsahuje výčet sociálních služeb, jež mohou využívat lidé, kteří jsou určitým způsobem znevýhodněni, ať už svojí vinou, či vlivem jiných okolností na jejich vůli nezávislých. Při vyhledávání a zpracovávání materiálů této kapitoly jsem byla velice překvapena, jak bohatá a rozmanitá je nabídka sociálních služeb v ČR.

Dále jsou zde vymezeny pravomoci a povinnosti územních samosprávných celků v oblasti přenesené a samostatné působnosti.

Základem komunitního plánování sociálních služeb je spolupráce zadavatelů (obcí, krajů) s uživateli (klienty) a poskytovateli (jednotlivými organizacemi) sociálních služeb při vytváření plánu, vyjednávání o budoucí podobě služeb a realizaci konkrétních kroků. Společným cílem je zajistit dostupnost kvalitních sociálních služeb.

Při plánování sociálních služeb se vychází zejména z porovnání existující nabídky sociálních služeb se zjištěnými potřebami (potenciálních) uživatelů služeb. Výsledek provedeného srovnání slouží jako jeden z klíčových podkladů pro zformulování priorit v oblasti sociálních služeb.

3. Financování systému sociálních služeb

Vzhledem k neziskovosti systému sociální péče je pro jeho efektivní nastavení zásadní financování z veřejných zdrojů, které je v některých případech stoprocentní. Mimo čistě veřejných sociálních služeb, které nejsou samostatně financovatelné, existují i služby částečně hrazené, které však nejsou také zcela soběstačné a je nutné je podpořit rovněž z veřejných zdrojů. Na financování celého systému je využívána kombinace celé řady zdrojů, které budou identifikovány v následující části textu. Část textu vychází ze zákona o sociálních službách.

V úvodu této části považuji za vhodné zmínit se o **Zákonu č. 108/2006 Sb. o sociálních službách**.

Tento dlouho očekávaný zákon vstoupil v platnost dnem 1. 1. 2007. Záměrem MPSV je, vytváření podmínek pro uspokojování oprávněných potřeb osob a to formou podpory a pomoci při zvládnání péče o osobu vlastní, v soběstačnosti nezbytné pro plnohodnotný život a v životních situacích, které mohou člověka vyřazovat z běžného života společnosti a umožnění jejich sociálního začleňování v přirozeném prostředí.⁷ Nutnost zavedení nového zákona vyplývala jednak z neexistence sociálního začleňování osob do společnosti a jednak z nevyhovující právní úpravy minulého systému, která sahá do 80 let minulého století.

Tento zákon vymezil 3 základní oblasti sociálních služeb a to sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence.

V České republice je, dle mého názoru, široké spektrum institucí a služeb poskytující sociální pomoc a to na velice dobré úrovni. Některé služby jsou poskytovány bez úhrady, na jiných se klient spolupodílí.

Sociální služby poskytované bez úhrady

Bez úhrady nákladů se poskytují sociální poradenství, raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, krizová pomoc, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, terénní programy, sociální rehabilitace, sociální služby v kontaktních centrech a nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež, služby sociálně terapeutických dílen.

Sociální služby poskytované za úhradu

Za pobytové služby poskytované v týdenních stacionářích, domovech pro osoby se zdravotním postižením, domovech pro seniory, domovech se zvláštním režimem, chráněném bydlení,

Zdravotnických zařízeních ústavní péče, centrech sociálně rehabilitačních služeb, hradí osoba úhradu za ubytování, stravu a za péči poskytovanou ve sjednaném rozsahu. Po úhradě za ubytování a stravu musí osobě zůstat alespoň 15 % jejího příjmu. Úhrada za péči

⁷ Stručný průvodce zákonem o sociálních službách, MPSV, 2006

se stanoví při poskytování pobytových služeb, s výjimkou týdenních stacionářů, ve výši přiznaného příspěvku, pobytových služeb v týdenních stacionářích maximálně ve výši 75 % přiznaného příspěvku.

Za poskytování osobní asistence, pečovatelské služby, tísňové péče, průvodcovských a předčitatelských služeb, podpory samostatného bydlení, odlehčovacích služeb, služeb v centrech denních služeb, služeb v denních stacionářích, Z těchto úhrad zároveň existují výjimky, které se týkají především rodin, kterým se narodilo současně 3 a více dětí, účastníkům odboje, lidem, kteří byli zařazeni v tábore nucených prací.

Za poskytování sociálních služeb v azylových domech, domech na půl cesty, terapeutických komunitách, hradí osoby úhradu za ubytování a stravu, a za poskytování sociálních služeb v sociálně terapeutických dílnách hradí osoby úhradu za stravu v rozsahu stanoveném smlouvou. Maximální výši úhrady stanoví prováděcí právní předpis. Za poskytování sociálních služeb v noclehárnách hradí osoby úhradu ve výši stanovené poskytovatelem. Za poskytování sociálních služeb v nízkoprahových denních centrech hradí osoby úhradu za stravu ve výši stanovené poskytovatelem.

Dotace ze státního rozpočtu se poskytuje na zajištění poskytování sociálních služeb poskytovatelům sociálních služeb, kteří jsou zapsáni v registru. Dotace se poskytuje k financování běžných výdajů souvisejících s poskytováním sociálních služeb v souladu se zpracovaným střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb. Výše uvedené dotace jsou poskytovány prostřednictvím rozpočtu kraje. Žádost o poskytnutí dotace na příslušné následující rozpočtové období předkládá krajský úřad ministerstvu.

Výše dotace v úhrnu za jednotlivé kraje se stanoví na základě celkového ročního objemu finančních prostředků rozpočtovaných v závazném ukazateli pro příslušný rozpočtový rok, zpracovaného střednědobého plánu rozvoje služeb kraje, počtu vyplácených příspěvků a jejich finančního objemu, počtu poskytovatelů sociálních služeb, kteří jsou zapsáni v registru, a jejich kapacit, kapacit sociálních služeb poskytovaných ve zdravotnických zařízeních ústavní péče.

Na zajištění povinnosti uvedené v §93 Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách písm. a) se krajům poskytuje dotace. Dotaci poskytuje ministerstvo podle zvláštního právního předpisu.

Na zajištění povinnosti uvedené v §92 písm. a) téhož zákona se obcím s rozšířenou působností poskytuje dotace. Dotaci poskytuje ministerstvo podle zvláštního právního předpisu. Dotace ze státního rozpočtu je obcím s rozšířenou působností poskytována prostřednictvím rozpočtu kraje; tato činnost krajů je činností vykonávanou v přenesené působnosti.

Ze státního rozpočtu mohou být podle zvláštního právního předpisu poskytovány účelové dotace k financování běžných výdajů souvisejících s poskytováním sociálních služeb poskytovatelům sociálních služeb, kteří jsou zapsáni v registru. Dotaci na podporu sociálních služeb, které mají celostátní či nadregionální charakter, na činnosti, které mají rozvojovou povahu, zejména na vzdělávání pracovníků v sociálních službách, na podporu

kvality sociálních služeb a na zpracování střednědobých plánů krajů a plánů obcí v oblasti sociálních služeb, v případě mimořádných situací; mimořádnou situací se rozumí zejména živelní pohroma, požár, ekologická nebo průmyslová havárie, poskytuje MPSV.

Na financování činností v oblasti poskytování sociálních služeb se mohou podílet také programy financované v rámci Strukturálních fondů Evropských společenství a dalších programů Evropských společenství.

Obec nebo kraj může poskytnout ze svého rozpočtu účelové dotace podle zvláštního zákona k financování běžných výdajů souvisejících s poskytováním sociálních služeb poskytovatelům sociálních služeb, kteří jsou zapsáni v registru.

U aktivit s nadregionální působností jsou podporovány především terapeutické komunity a služby následné péče v případě, že služba je využívána uživateli z celé České republiky, tj. poskytování služby přesahuje území minimálně 3 sousedících krajů a nelze efektivně uskutečňovat podporu služby v rámci jednotlivých krajů odděleně (např. zařízení nemá převažující část uživatelů z jednoho kraje), telefonická krizová pomoc – např. provoz telefonické krizové linky obětem domácího násilí, seniorům apod., terénní programy v případech, kdy služba je poskytována problémovým skupinám v rámci celé ČR či území přesahujícího 3 kraje a nikoliv v rámci příslušného kraje (např. uživatelé návykových látek nebo omamných psychotropních látek, osoby bez přístřeší, osoby po výkonu trestu, oběti trestné činnosti, domácího násilí, osoby komerčně zneužívané a oběti obchodu s lidmi). Poskytování průvodcovských a předčitatelských služeb – např. poskytování tlumočnických služeb neslyšícím uživatelům v rámci ČR. Domovy se zvláštním režimem v případě, že služba je využívána uživateli z celé České republiky, tj. poskytování služby přesahuje území minimálně 3 sousedících krajů a nelze efektivně uskutečňovat podporu služby v rámci jednotlivých krajů odděleně (např. zařízení nemá převažující část uživatelů z jednoho kraje).

Podmínky nároku na získání příspěvku na péči (tento výčet není úplný).

Nárok na sociální příspěvek má:

- osoba, která má na území ČR trvalý pobyt,
- osoba, jíž byl udělen azyl,
- cizinec, bez trvalého pobytu na území ČR, kterému tato práva zaručuje mezinárodní smlouva,
- občan EU, pokud je na území ČR hlášen k pobytu po dobu delší než 3 měsíce,
- rodinný příslušník občana členského státu EU, pokud je hlášen k pobytu na území ČR po dobu delší než 3 měsíce.

3.1 Dílčí závěr

Otázka financování jakéhokoliv systému je vždy velice ožehavá. Stejně je to především ve zcela nově nastaveném systému. Z pohledu poskytovatelů se nový zákon jeví jako efektivní a to z důvodu zjednodušení systému financování. Z pohledu příjemců sociální pomoci může působit v určitých směrech jako něco co ještě více komplikuje jejich život a zvláště v počátcích tomu tak v mnoha případech i bylo. Dle mého názoru za některé počáteční potíže mohla i neznalost a neschopnost se v tomto směru orientovat a to na obou stranách.

4. Dotační možnosti v návaznosti na Operační programy spolufinancované ze Strukturálních fondů EU

Cílem této kapitoly je zpracovat ucelený a komplexní přehled dotačních možností v návaznosti na podporu rozvoje sociálních služeb. Veškeré níže uvedené zdroje jsou finančně podporovány z fondů Evropské unie, které jsou rozdělovány v souladu s národními i evropskými strategickými dokumenty, což je pozitivní pro další rozvoj systému sociální péče a to především díky zacílení podpory v souladu s principy strategického řízení a plánování. Pro zdárné naplnění realizace dílčích opatření je žádoucí, aby došlo k efektivnímu vynakládání podpory a nezůstalo pouze u vstupních hodnocení. Kritériem efektivity procesu je tedy v tomto případě především dokonalá metodická pomoc při zpracování projektů, podpora absorpční kapacity a v neposlední řadě dokonalý systém hodnotitelů, kteří odpovídají za soulad projektů se strategiemi po obsahové stránce.

Tato kapitola je klíčová a to především ve vztahu k zacílení práce, kdy je důležitá identifikace vlivu dotační politiky na nastavení systému sociálních služeb a jeho střednědobou udržitelnost. Obsah je založen spíše na akumulaci dat, kdy analytická část bude prezentována v dalších kapitolách. Zde budou uváděna pouze dílčí opatření a doporučení.

4.1 Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost

Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost je klíčový v návaznosti na podporu rozvoje lidských zdrojů a systémových opatření ve vztahu k procesnímu řízení a nastavení systémů řízení kvality v oblasti sociální integrace a zkvalitnění sociálních služeb. Níže identifikované oblasti jsou důležité pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti procesu zkvalitňování sociálních služeb. Dalším pozitivem, které mluví pro realizaci opatření i projektů je multiplikační efekt, který má realizace opatření a projektů na ekonomiku a postavení sociálně vyloučených skupin. Tento operační program je rovněž zásadní pro uvědomění si skutečných a dlouhodobých potřeb zástupců cílových skupin.

V následující části budou charakterizovány tyto oblasti podpory:

- oblast podpory – posílení aktivních politik zaměstnanosti,
- oblast podpory – modernizace institucí a zavedení systému kvality služeb a zaměstnanosti a jejich rozvoj,
- oblast podpory – podpora sociální integrace a sociálních služeb,
- oblast podpory – podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit,
- oblast podpory – integrace sociálně vyloučených skupin na trhu práce,

- oblast podpory – rovné příležitosti žen a mužů na trh práce a sladění pracovního a rodinného života.

Oblast podpory – posílení aktivních politik zaměstnanosti

V rámci oblasti podpory budou prováděny zejména činnosti se zaměřením na zvýšení zaměstnatelnosti znevýhodněných skupin na trhu práce, což je jedním z nástrojů, které jsou v poslední době žádané a velmi dobře využitelné. Hlavními nositeli projektu budou především úřady práce, zástupci sociálních partnerů, NNO. Cílem oblasti podpory je stimulace uplatnitelnosti znevýhodněných skupin na trhu práce a zvyšování jejich pracovní kvalifikace. Zásadní je rovněž rozměr strategického cílení vybraných aktivit souvisejících s pracovním zaměřením, včetně provádění zásadních analýz a pilotních testů v návaznosti na funkčnost systému. Důležitým rozměrem je rovněž zapojení zástupců cílových skupin do procesu strategického plánování.

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:⁸

- zprostředkování zaměstnání,
- poradenské činnosti a poradenské programy,
- bilanční a pracovní diagnostiku,
- rekvalifikaci,
- programy prevence dlouhodobé nezaměstnanosti,
- pracovní rehabilitaci,
- zprostředkování zaměstnání,
- poradenské činnosti a poradenské programy,
- tvorbu chráněných pracovních míst a chráněné pracovní dílny,
- doprovodné aktivity - příspěvek na zapracování, příspěvek na dopravu, ubytování a stravování účastníků, příspěvek na péči o závislé osoby, náhrada rodičovského příspěvku, zdravotní průkazy a další doprovodné sociální aktivity umožňující začlenění na trh práce.

Tato oblast podpory je zacílena na neinvestiční podporu při realizaci národních politik zaměstnanosti, které jsou zajišťovány celou řadou organizací a institucí, především veřejného a neziskového sektoru. Do těchto aktivit se však zapojují i organizace komerční a to především poskytovatelé vzdělávacích služeb, což by nebylo myslitelné bez finanční podpory ze strany EU. Po ukončení podpory ze strukturálních fondů bude muset být vytvořen účinný nástroj zacílený na motivaci komerčních a progresivních subjektů.

⁸ Zdroj: www.esfcr.cz

Oblast podpory - modernizace institucí a zavedení systému kvality služeb zaměstnanosti a jejich rozvoj

V souvislosti s aktuálním řešením problémů trhu práce se za klíčové považuje posílení struktury podporující přípravu zaměstnanců služeb zaměstnanosti, tvorby a rozvoje nestátních institucí trhu práce a širším zapojením samosprávných celků do řešení problémů zaměstnanosti. Příjemcem v této oblasti může být Správa sociálního zabezpečení (SSZ) a Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) s tím, že okruh zástupců cílové skupiny je poněkud širší a pokrývá plošně jednotlivé poskytovatele sociálních služeb. Cílem této oblasti podpory je zajistit rozvoj poskytovaných služeb v oblasti sociálních věcí a zároveň zvýšit jejich kvalitu prostřednictvím erudovaných zaměstnanců a funkčních strategií. Jedná se sice o doplňkovou službu, ale kvalitativně zcela nezbytnou, což se týká i přínosů z jejich realizace a naplňování.

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:⁹

- **vzdělávání zaměstnanců:** rozšíření specifického školícího poradenského programu pro účinnou spolupráci se zaměstnavatelskými subjekty na trhu práce, rozvoj a aplikace vzdělávacích programů zaměřených na zvýšení profesní vybavenosti pro práci s ohroženými skupinami, rozvoj a aplikace školících programů pro zaměstnance spolupracujících organizací, rozvoj speciálních doškolovacích programů pro zaměstnance sítě bilančně, diagnostických pracovišť pro potřeby služeb zaměstnanosti a služeb zaměstnanosti v oblasti preventivních opatření a informačních služeb klientům, včetně publicity služeb poskytovaných úřady práce, rozvoj a aplikace vzdělávacího systému služeb zaměstnanosti, školících a výcvikových kapacit vzdělávacích středisek služeb zaměstnanosti,
- **rozvoj nástrojů a opatření:** odstraňování bariér a vytváření podmínek pro adekvátní zaměstnávání osob, kterým se věnuje zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání, programy zaměřené na osoby ohrožené dlouhodobou nezaměstnaností, zavádění a podpora nových nástrojů a opatření aktivní politiky zaměstnanosti v souladu s Národním programem reforem ČR, tvorba, realizace a rozšíření specifických integrovaných školících programů pro společenskou (pracovní) integraci uchazečů o zaměstnání ohrožených sociální okluzí, individuální přístup k dlouhodobě nezaměstnaným osobám, a to osobám do 25 let, které jsou více než 6 měsíců v evidenci, a osobám nad 25 let, které jsou více než 12 měsíců v evidenci, rozvoj a realizace programu zaměřeného na uplatňování a vyhodnocování individuálních akčních plánů založeném na individuálním přístupu a aktivizaci uchazeče o zaměstnání pro přípravu regionálních školitelů a školení jednotlivých zaměstnanců služeb zaměstnanosti,

⁹ Zdroj: www.esfcr.cz

- **rozvoj institucí služeb zaměstnanosti:** spolupráce a partnerství při realizaci politiky zaměstnanosti jak v národním, tak v regionálním (krajském) měřítku, podpora analytické a monitorovací činnosti MPSV a úřadů práce pomocí šetření (včetně tzv. sledovacích studií) a hodnocení realizace nástrojů politiky zaměstnanosti včetně problematiky rovných příležitostí, spolupráce se sociálními partnery, místními úřady, neziskovými organizacemi, služby vedoucích ke zvyšování zaměstnanosti, nabídky pracovní síly pro perspektivní zaměstnavatele a pro posilování interaktivního působení sociálních partnerů, zaměstnanců a zaměstnavatelů na národním, regionálním i místním trhu práce, podpora institucionálního a metodického zázemí pro rozvoj systémů předvídání změn na trhu práce a zvládání postupných i náhlých změn v zaměstnanosti atp.

Tato oblast je opět systémově určená a je zacílena na rozvoj celkového nastavení podmínek rozvoje institucí zaměřených na podporu zaměstnanosti. Jedná se oblast, která je velmi centralizována, ale její dopady budou mít naopak dopad na dílčí poskytovatele a segmenty s odkazem na decentralizaci poskytování přímých služeb. Realizací tohoto opatření dojde k úspoře nákladů z rozsahu, je zde patrná jistá rigidita podpory, kdy vzhledem ke struktuře iniciátorů projektu bude inovativní charakter omezen.

Oblast podpory - podpora sociální integrace a sociálních služeb

Oblast podpory se zaměřuje na podporu začleňování sociálně vyloučených osob nebo osob ohrožených sociálním vyloučením s cílem jejich návratu do společnosti a na trh práce. Podpora se zaměří především na poskytování sociálních služeb a tvorbu a realizaci sociálně preventivních programů pro cílové skupiny osob, dále na podporu zvyšování odborné a profesní kvalifikace pracovníků v sociální oblasti a na podporu procesů řízení a managementu organizací a subjektů poskytujících služby, především při vstupu do podnikatelského prostředí s cílem posílení možností integrace cílových skupin. Oblast podpory se také zaměří na podporu systémových a národních aktivit v oblasti poskytování služeb zaměřených na sociální integraci. Mezi příjemce podpory se řadí především orgány státní správy, organizační složky státu a příspěvkové organizace státu, kraje, obce, organizace zřízené kraji a obcemi, NNO (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, církevní právnické osoby), Probační a mediační služba - poskytovatelé sociálních služeb dle Zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách.

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:¹⁰

- **podporu vzdělávání zadavatelů, poskytovatelů, uživatelů a dalších subjektů v oblasti sociálního začleňování:** vzdělávání v oblasti procesu plánování dostupnosti sociálních služeb, vzdělávání v oblasti zavádění a kontroly standardů kvality sociálních služeb, vzdělávání v oblasti

¹⁰ Zdroj: www.esfcr.cz

managementu a řízení, profesní vzdělávání poskytovatelů sociálních služeb, vzdělávání v dalších oblastech, které umožní poskytování služeb zaměřených na návrat uživatele na trh práce a do společnosti, vzdělávání uživatelů a osob pečujících o osobu blízkou s cílem posílení jejich schopností a dovedností k návratu do společnosti a na trh práce,

- **podporu sociálních služeb a dalších nástrojů ve prospěch sociálního začleňování cílových skupin: podpora poskytování sociálních služeb pro cílové skupiny, podle zákona o sociálních službách,** se zaměřením na návrat těchto osob zpět do společnosti, na trh práce nebo udržení se na trhu práce či k přístupu ke službám umožňujícím návrat na trh práce především v rámci následujících druhů sociálních služeb (azylové domy, domy na půl cesty, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová denní centra pro děti a mládež, intervenční centra, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi atp. Aktivita musí **vždy splňovat alespoň jednu** z následujících podmínek: umožnění návratu podpořené osoby na trh práce, zpřístupnění podpořené osobě ke službám, které jí napomůžou k návratu na trh práce, aktivity umožňující prostřednictvím poskytnuté služby návrat na trh práce dalším cílovým skupinám, aktivity umožňující cílovým skupinám udržení se na trhu práce,
- **podporu dalších činností a aktivit umožňujících prevenci sociálního vyloučení nebo přímou pomoc cílovým skupinám** s důrazem především na: programy prevence sociálně patologických jevů a prevence kriminality, programy získávání základních sociálně profesních a společenských dovedností, programy pro osoby opouštějící ústavní zařízení, programy pro osoby opouštějících zařízení výkonu trestu, programy pro osoby ve výkonu trestu s cílem přípravy jejich návratu do společnosti a na trh práce atp. ,
- **podporu inovativních nástrojů pro začlenění cílových skupin na trh práce** s důrazem především na: podporu a informovanost o nástrojích sociální ekonomiky v oblasti sociální integrace, vzdělávání zaměstnavatelů, poskytovatelů služeb nebo cílových skupin při vstupu do podnikatelského prostředí, podporu tvorby a realizace podnikatelských záměrů za podmínek integrace cílových skupin do trhu práce a do společnosti, především prostřednictvím zajišťování veřejných služeb,
- **podporu v oblasti sociální ekonomiky:** jedná se o podporu inovativních aktivit, které umožní sociálně vyloučeným osobám a osobám ohroženým sociálním vyloučením vstup na trh práce a do podnikatelského prostředí nebo přístup sociálně ohroženým skupinám k veřejným službám,
- **podporu nových podnikatelských aktivit** s cílem zaměstnání osob ze znevýhodněných cílových skupin za předpokladu, že v rámci projektu bude zaměstnáno alespoň 30 % zaměstnanců z těchto cílových skupin,
- **podporu při zavádění procesů plánování dostupnosti sociálních služeb na místní úrovni,**

- **systémovou podporu sociálních služeb a subjektů působících v sociální oblasti** a podpora nástrojů umožňujících aplikaci zákona o sociálních službách a dalších souvisejících právních norem: jedná se především o systémová opatření v oblasti vzdělávání zadavatelů a poskytovatelů sociálních služeb, systémové nástroje pro zavádění nových forem podpory v oblasti sociální integrace, systémové nástroje pro monitorování a hodnocení efektivnosti využívaných nástrojů v oblasti sociálního začleňování.

Svým zaměřením se jedná o velmi decentralizovaný nástroj aplikace inovativních prvků v návaznosti na podporu rozvoje sociálního systému s vysokou přidanou hodnotou pro konečné příjemce, kdy je zásadní především vhodné cílení aktivit, což má na starosti především koordinační orgán. Vliv z realizace konkrétních opatření musí být přímý a bezprostřední. Problémem zde může být jistá nejednotnost přijatých opatření, což bude korespondovat s aktivitou jednotlivých lokálních i regionálních subjektů.

Oblast podpory - podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit

Romské komunity jsou označovány za skupinu nejvíce ohroženou sociálním vyloučením. Cílem této oblasti podpory je především intenzivní podpora a rozvoj stávajících i nových sociálně preventivních programů a sociálních služeb realizovaných v sociálně vyloučených romských lokalitách a komunitách. Podpora bude směřována na přímou podporu jednotlivců v procesu sociálního začleňování, na vzdělávání subjektů působících v dané oblasti, ale i na samotné vzdělávání cílové skupiny. Nezanedbatelná oblast podpory bude také směřována na změnu negativního přístupu a postoje veřejnosti. Cílovou skupinou v rámci této oblasti podpory jsou především příslušníci sociálně vyloučených romských komunit, zadavatelé sociálních služeb poskytujících služby pro příslušníky sociálně vyloučených romských komunit, poskytovatelé sociálních služeb a další subjekty poskytující nebo podporující poskytování sociálních služeb pro příslušníky sociálně vyloučených romských komunit, orgány veřejné správy působící v oblasti sociálních integrace. Příjemcem podpory mohou být orgány státní správy, organizační složky státu a příspěvkové organizace státu, kraje, obce, organizace zřízené kraji a obcemi, nestátní neziskové organizace (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, církevní právnické osoby), poskytovatelé sociálních služeb dle Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zaměstnavatelé dle Zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, Úřad vlády, vzdělávací instituce.

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:¹¹

- **podporu vzdělávání zadavatelů, poskytovatelů, uživatelů služeb** a dalších subjektů v oblasti sociálního začleňování příslušníků romských

¹¹ Zdroj: www.esfcr.cz

komunit, vzdělávání v oblasti zavádění a kontroly standardů kvality sociálních služeb, vzdělávání v oblasti řízení, spolupráce, tvorby a vedení projektové dokumentace, vzdělávání v dalších oblastech, které umožní poskytování služeb zaměřených na návrat uživatelů na trh práce a do společnosti, vzdělávání s cílem posílení schopností a dovedností potřebných k návratu do společnosti a na trh práce, profesní vzdělávání poskytovatelů sociálních služeb,

- **podporu sociálních služeb a dalších nástrojů působících ve prospěch sociálního začleňování příslušníků sociálně vyloučených romských komunit:** podpora poskytování sociálních služeb dle zákona o sociálních službách se zaměřením na návrat zpět do společnosti, na trh práce nebo udržení se na trhu práce či k přístupu ke službám umožňujícím návrat na trh práce,
- **podporu procesů poskytování sociálních služeb,** včetně rozvoje partnerství na místní a regionální úrovni: podpora zavádění různých forem partnerství subjektů, které se podílejí na procesu sociální integrace cílové skupiny, včetně návaznosti na tvorbu plánu dostupnosti sociálních služeb, podpora managementu a řízení subjektů poskytujících služby v sociálně vyloučených romských komunitách, podpora tvorby a vedení projektové dokumentace a projektového řízení, zavádění procesu kvality a kontroly poskytování sociálních služeb v sociálně vyloučených romských komunitách,
- **systémovou podporu sociálních služeb a subjektů působících v sociálně vyloučených romských komunitách** a podporu nástrojů umožňujících aplikaci zákona o sociálních službách a dalších právních norem.

Zde se jedná opět o nástroj přímé podpory jednotlivých aktérů, v současné době je však podpora cílena především v návaznosti na regionální mapu a rozvrstvení zástupců cílových skupin. Jedná se o pokračování opatření, která byla realizována v minulosti s tím, že část aktivit je zaměřena plošně, ale je zde velký prostor pro realizaci inovativních přístupů. Cílem oblasti podpory by však mělo být především zajištění plošného působení v potřebných lokalitách.

Oblast podpory - integrace sociálně vyloučených skupin na trhu práce

Oblast podpory je zacílena na komplexní programy zaměstnanosti zaměřené na aktivizaci a motivaci individuálním přístupem pro vytvoření podmínek k odstraňování bariér pro rovný přístup na trh práce. Těmito programy se zvyšuje pracovní a společenská integrace osob s různými handicapy – zejména mladých do 25 let s žádnou nebo nízkou úrovní kvalifikace, věkově starších, zdravotně postižených, osob z odlišného

sociokulturního prostředí, osob pečujících o závislého člena rodiny, osob po výkonu trestu, osob do 26 let věku vyrůstajících bez rodin, drogově závislých osob a osob závislých na alkoholu. Zvláštní význam z důvodu negativního demografického vývoje má i zapojení cizinců na trhu práce s předpokládaným dlouhodobým a posléze trvalým pobytem i následnou sociální integrací do většinové české společnosti. Mezi potenciální příjemce lze zařadit především města, obce, místní a občanské iniciativy, NNO, vzdělávací a poradenské organizace.

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:¹²

- **podporu nástrojů a činností vedoucích k motivaci a aktivizaci** cílové skupiny k zaměstnání a jeho udržení a k dalšímu profesnímu vzdělávání,
- **podpůrné služby** (zejména poradenské služby, včetně bilanční diagnostiky) k usnadnění přístupu k zaměstnání a k jeho udržení a přispění k průběhu a úspěšného dokončení dalšího profesního vzdělávání,
- **podporu tvorby a realizace komplexních programů zaměstnanosti** za spolupráce místních iniciativ, sociálních partnerů a dalších spolupracujících organizací s využitím nových a netradičních metod podporujících zaměstnanost a zapojením doprovodných opatření,
- **tvorbu pracovních míst** pro příslušníky cílových skupin, včetně pracovních míst na zkoušku, pro získání pracovních zkušeností (zejména pracovních dovedností a návyků),
- podporu udržitelnosti pracovních míst pro příslušníky cílové skupiny.

Nosným prvkem je zde možnost účasti NNO a vzdělávacích a poradenských organizací na procesu zavádění konkrétních opatření, což je zásadní ve vztahu k činnostem, které mají být cíleně implementovány do systému podpory zaměstnanosti a zaměstnatelnosti. Problém zde může opět nastat spíše v návaznosti na aktivitu lokálních autorit, kdy bude rozhodující jejich aktivita.

Oblast podpory - rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a sladění pracovního a rodinného života

Hlavním záměrem této oblasti podpory je odstraňování nerovností mezi ženami a muži, s důrazem na vytváření vhodných podmínek pro ženy a umožnění sladění pracovního a rodinného života tak, aby mohly být zapojeny na trhu práce a věnovat se zároveň plnohodnotnému rodinnému životu. Oblast podpory je zaměřena rovněž na muže, kteří jsou v obdobné situaci jako ženy (např. muži s malými dětmi, muži po rodičovské

¹² Zdroj: www.esfcr.cz

dovolené, muži po ukončení péče o závislého člena), dále sem patří i rodiče s dětmi, rodiče samoživitele/samoživitelky, potencionální/budoucí osoby pečující o závislé členy rodiny.

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:¹³

- **zpřístupnění nabídky dalšího vzdělávání a rekvalifikace**, včetně rozvoje distančních forem vzdělávání a rozšíření přístupu žen k informačním technologiím,
- **zavádění flexibilních forem organizace práce** a jejich ověřování v praxi,
- **rekvalifikace a programy** pro získání pracovních dovedností v netradičních oborech pro ženy,
- **tvorbu a vývoj programů** pro odstranění projevů diskriminace na trhu práce na základě pohlaví,
- **rozvoj vzdělávání zaměstnavatelů, zaměstnanců** a dalších subjektů působících v oblasti sladění pracovního a rodinného života nebo zamýšlejících v této oblasti působit a propagace a zvyšování povědomí o této problematice,
- **rozvoj inovativních programů a opatření** směřujících k sladění pracovního a rodinného života.

Toto opatření je cíleno velmi pečlivě a je patrné, že politika podpory rovných příležitostí je velmi akcentována. Hlavní roli zde bude hrát především expertní sektor, jehož úkolem i cílem bude především nastavení vhodných podmínek pro realizaci konkrétních opatření. Důležitá zde je neotřelost a inovativnost. Žádoucí je pak jistá míra flexibility. Problémem může být nedostatečný zájem ze strany zástupců nositelů projektů i cílových skupin.

¹³ Zdroj: www.esfcr.cz

4.2 Integrovaný operační program

Tento operační program je zcela zásadní v návaznosti na realizaci systémových opatření v rámci rozvoje systému sociální péče a projekty spolufinancované z vybraných oblastí intervence, které budou specifikovány v následujícím textu, předurčí nastavení systému poskytování vybraných sociálních služeb. Prováděcí dokument určuje zaměření vybraných intervencí v návaznosti na podporované aktivity, jež navazují na intervence do kvality a efektivity fungování veřejné správy. Společným záměrem je zlepšení organizace, financování a procesu hodnocení veřejných služeb. Vedle nutnosti zlepšení základní ICT infrastruktury vyplývají další požadavky na zásahy do infrastruktury veřejných služeb a to z koncepčních snah transformovat veřejné služby do moderních efektivních forem.

Intervence lze vymezit následovně jako:

- intervence do oblasti služeb sociální integrace
- intervence do oblasti služeb zaměstnanosti

Oblast intervence - služby v oblasti sociální integrace

Tato oblast podpory se zaměřuje na financování infrastruktury pro sociální integraci, tato je dělena do několika oblastí podpor:

- prosazení národní strategie a národního přístupu při transformaci pobytových zařízení sociálních služeb v sociální služby, které umožní uživateli setrvání v jeho přirozeném prostředí a jeho aktivní zapojení se na trh práce a do společnosti. Podpora bude směřována do pilotního zahájení procesu transformace ve vybraných nejvíce rizikových zařízeních ve všech krajích. Cílem této podpory je také nastavení jednotného systému transformace, která bude nadále realizována v samostatné působnosti krajů. Podpora bude provázána s podporou ESF formou doprovodných individuálních projektů. Především se jedná o projekty v oblasti tvorby transformačních plánů a v oblasti evaluace a efektivnosti procesů transformace,
- pomoc při řešení problémů nejvíce postižených oblastí, které vyplývají z provedené Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit a komunit v ČR a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti. Pomoc se zaměří na vznik sociálních služeb a dalších integračních center, které pomohou obcím a regionům úspěšně řešit problémy v analýzou identifikovaných sociálně vyloučených romských lokalitách a umožní tak návrat uživatelů těchto služeb na trh práce a do společnosti,

- zajištění investiční pomoci pro podporu a rozvoj nástrojů sociální ekonomiky. Jedná se o podporu inovativních aktivit, které umožní sociálně vyloučeným osobám a osobám ohroženým sociálním vyloučením vstup na trh práce a do podnikatelského prostředí nebo přístup sociálně ohroženým skupinám k veřejným službám.

Mezi příjemce se řadí organizační složky státu a jimi zřizované příspěvkové organizace kraje a jimi zřizované organizace, nestátní neziskové organizace, obce a jimi zřizované organizace, podnikatelé.

Projekty sociální ekonomiky zabezpečují příjemcům, kteří nejsou primárně zaměřeni na zisk a kteří spojují ziskovost se sociálními a společenskými cíli; přebytky, zisky a rezervy nejsou rozdělovány členům, ale jsou v principu znovu investovány do trvalého rozvoje nebo do nabídky služeb v zájmu členů nebo v obecném zájmu celé společnosti. Nejedná se o podporu příjemců poskytujících služby čistě na komerčním základě.

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:

- investiční podporu procesu a zavádění jednotného přístupu v transformaci pobytových zařízení sociálních služeb v jiné typy sociálních služeb. Specifickým cílem transformace je prosazení národní strategie a národního přístupu při deinstitucionalizaci a humanizaci pobytových zařízení sociálních služeb v sociální služby, které umožní uživateli setrvání v jeho přirozeném prostředí a jeho aktivní zapojení se na trh práce a do společnosti. Podpora bude směřována do pilotního zahájení procesu transformace ve vybraných nejvíce rizikových zařízeních ve všech krajích (mimo hl.m. Prahu). Podpora bude provázána s podporou Evropského sociálního fondu formou doprovodných individuálních projektů. Především se jedná o projekty v oblasti tvorby transformačních plánů, v oblasti vzdělávání pracovníků, v oblasti evaluace a efektivnosti procesů transformace a v podobě podpory financování nově vzniklých alternativních terénních a ambulantních služeb,
- investiční podporu při zajištění dostupnosti takových služeb, které umožní návrat příslušníků nejvíce ohrožených sociálně vyloučených romských lokalit zpět na trh práce a do společnosti. Tato podpora navazuje na prioritu vlády spočívající v realizaci pilotního individuálního projektu, tzv. „agentury“, která bude zajišťovat komplexní služby při předcházení sociálnímu vyloučení a jeho odstraňování v sociálně vyloučených romských lokalitách. Podpora této aktivity je provázána s oblastí podpory Operační program lidské zdroje a zaměstnanost (dále jen OP LZZ), kde se jedná o projekty neinvestičního charakteru zaměřené na poskytování vybraných sociálních služeb a na podporu dalších aktivit ve prospěch příslušníků sociálně vyloučených romských lokalit/komunit,

- investiční podporu poskytovatelům sociálních služeb, zaměstnavatelům a dalším subjektům při prosazování a realizaci nástrojů sociální ekonomiky. Jedná se o iniciační, pilotní podporu nástrojů sociální ekonomiky a nastavení vhodného modelu podpory sociálního podnikání v ČR, který bude realizován formou globálního grantu.

Tato oblast bude klíčová v návaznosti na cílení národních politik v oblasti sociální péče, kdy bude podpora spíše centralizována na regionální úrovni a následně distribuována prostřednictvím krajských i národních autorit ke konečným poskytovatelům a příjemcům. S odkazem na vybrané činnosti se jedná o nejkompexnější, ale rovněž o nejkontroverznější oblast podpory, která v návaznosti na udržitelnost celého systému může být určující.

Oblast intervence - služby zaměstnanosti

Zlepšení dostupnosti a kvality informačních, poradenských, školících a zprostředkovatelských služeb pro uchazeče a zájemce o zaměstnání je podmíněno modernizací veřejných služeb zaměstnanosti. Současná struktura, úroveň technického, organizačního, personálního i finančního zajištění těchto služeb toto žádoucí zlepšení neumožňují.

V oblasti služeb zaměstnanosti se zaměření podpory týká modernizace systému služeb zaměstnanosti, prostřednictvím výstavby nových výcvikových a školících středisek a rekvalifikačních institucí. Budou podporovány nové metody práce při vyhledávání pracovního uplatnění, resp. kvalitní pracovní síly ze strany zaměstnavatelů vytvořením vysokokapacitních on-line informačních systémů trhu práce.

Příjemcem podpory mohou být organizační složky státu v oblasti služeb zaměstnanosti (MPSV, ÚP) a kraje a jimi zřizované organizace.

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:

- investiční podporu transformace a posilování služeb zaměstnanosti v ČR, včetně vytvoření nestátních institucí trhu práce (center trhu práce). Cílem je zvýšení kapacity služeb zaměstnanosti zvýšením míry zapojení dalších spolupracujících organizací, rozšíření služeb poskytovaných zejména zaměstnavatelským subjektům a dále prohloubení a zkvalitnění služeb uchazečům a zájemcům o zaměstnání, především orientací na individuální přístup ke klientům, zlepšením kvality nabízených samoobslužných řešení pro klienty služeb zaměstnanosti prostřednictvím rozvoje komplexního otevřeného systému služeb zaměstnanosti,
- vybudování dalších školících středisek služeb zaměstnanosti a podpora spolupracujících organizací: MPSV disponuje v současné době třemi školícími středisky pro zaměstnance služeb zaměstnanosti. Projekty financované z Integrovaného operačního programu (dále jen IOP) umožní

další aplikaci systémových projektů. Pro územní pokrytí se předpokládá vybudování 1-2 nových středisek,

- vybudování a podporu poradensko-vzdělávacích středisek pro klienty služeb zaměstnanosti. Cílem je vybudovat síť regionálních středisek vzdělávání, jejichž cílem bude propojení státních a regionálních politik zaměstnanosti, které vytvoří podmínky jak pro spolupráci s krajskými orgány a regionálními sociálními partnery, tak pro přiblížení a dostupnost služeb zaměstnanosti na regionálních a místních úrovních.

I zde se jedná o oblast, kdy při jejím zavádění je zájmem koordinátora zajistit její regionální dopad i koordinaci prostřednictvím krajských autorit. Zde však nebude problém s následnou udržitelností dílčích činností. Činnosti budou částečně komerčně životaschopné a transfery na neziskové aktivity budou poskytovány z veřejných rozpočtů. Výhodou této oblasti je fakt, že se jedná především o nízkonákladové aktivity.

4.3 Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Tento operační program je v návaznosti na uplatňování sociální politiky spíše okrajovou záležitostí a stejně jako OP LZZ je zaměřen spíše neinvestičně. Podporované aktivity jsou zacíleny na integraci sociálně znevýhodněných skupin. Realizací vhodných opatření je ale možné dosáhnout výrazné eliminace následných negativní jevů, které mohou pronásledovat jedince celým jeho životem v návaznosti na nedostatky primárních článků systému.

Oblast podpory – rovné příležitosti dětí a žáků, včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Zde jsou podporovány aktivity umožňující individuální přístup podle skutečných potřeb dětí a žáků sociálně znevýhodněných, včetně tvorby individuálních vzdělávacích plánů a vytváření motivujícího vzdělávacího prostředí a podpůrných mechanismů. Rovněž jsou podporovány aktivity zaměřené na zajištění podmínek a tvorbu upravených vzdělávacích programů pro vzdělávání dětí se sociálním znevýhodněním v mateřských školách na základě školních vzdělávacích programů, které však nepodporují segregaci těchto dětí. Speciální pozornost bude věnována prevenci rasismu a xenofobie, podpoře multikulturní výchovy a vzdělávání a to s důrazem na problematiku romského etnika. Výraznější pozornost se dostane vzdělávání dětí cizinců žijících na území ČR, a to rovněž formou jejich předškolní (především jazykové) přípravy. Stejně tak bude podpořena oblast rovných příležitostí prostřednictvím zajištění nezbytných aktivit spojených s včasnou péčí o děti se sociokulturním znevýhodněním včetně jejich rodičů tak, aby byly eliminovány případné bariéry těchto dětí ke vstupu a zapojení v rámci vzdělávacího systému. Mezi

příjemci jsou příspěvkové organizace a organizační složky státu podřízené ministerstvu školství mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT), tj. ústřední orgány státní správy, školy a školská zařízení, vysoké školy, sdružení a asociace škol, právnické osoby působící ve vzdělávání a kariérovém poradenství, ostatní vzdělávací instituce, kraje, odborové organizace a organizace zaměstnavatelů, profesní a oborová sdružení, hospodářská komora, zaměstnavatelé, pokud v souladu s předmětem své činnosti poskytují plnění v souvislosti s aktivitami, které mohou být předmětem podpory Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (dále také OP VK), **nestátní** neziskové organizace. Mezi zástupce cílových skupin lze zařadit především děti se speciálními vzdělávacími potřebami z mateřských škol a přípravných tříd základních škol, děti a mladistvé (do 18 let), kteří předčasně opustili systém počátečního vzdělávání, žáci základních a středních škol se speciálními vzdělávacími potřebami a ti žáci, kteří jsou ohroženi předčasným odchodem ze vzdělávání atp.

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:

- uplatňování a zlepšování organizačních forem a výuky a vyučovacích metod podporujících rovný přístup ke vzdělávání, včetně tvorby individuálních vzdělávacích plánů, využití ICT a e-learningových aplikací,
- zvyšování kompetence pedagogických pracovníků pro odstraňování bariér bránících rovnému přístupu všech jedinců ke vzdělávání,
- rozvoj poradenství, propracování a rozšíření nabídky asistenčních, speciálně pedagogických a psychologických služeb pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,
- vybudování „záchranné sítě“ pro osoby ohrožené předčasným odchodem ze systému vzdělávání a těch, co se do systému chtějí navrátit,
- včasné zajištění minimální garantované péče o děti se sociokulturním znevýhodněním,
- prevence rasismu a xenofobie prostřednictvím podpory multikulturní výchovy a vzdělávání,
- vzdělávání dětí cizinců (především jazykové) žijících na území ČR,
- podpora neformálního vzdělávání a kompetencí v něm získaných, zdokonalování systému vzdělávání pracovníků NNO a středisek volného času, vytváření vzdělávacích modulů uznatelných jako součást dalšího vzdělávání.

Jedná se o činnosti, které jsou schopny velmi výrazně zamíchat se stavem v návaznosti na stávající kvalitu systému školství v jednotlivých regionech, kdy se jedná o individuální opatření, jejichž cílem je zvýšení kvality vzdělávání. U dílčích činností nebude s udržitelností problém, ale u některých může dojít vzhledem k vysoké finanční náročnosti ke komplikacím.

4.4 Regionální operační programy¹⁴

V ČR je celkem 7 regionálních operačních programů, členěných podle správních obvodů NUTS II. Každý tento program má svá specifika, ale v každém z nich nalezneme alespoň jednu prioritu, která je zaměřena na podporu budování infrastruktury pro poskytování sociálních služeb. V následujícím textu bude pouze stručně popsáno, kterých oblastí se toto bude konkrétně týkat.

V této části, jak už vyplývá z výše uvedeného, se budu zabývat těmito sedmi operační programy (ovšem pouze v souvislostech, které korespondují se zaměřením mé práce).

- ROP NUTS II Severozápad
- ROP NUTS II Severovýchod
- ROP NUTS II Střední Čechy
- ROP NUTS II Jihovýchod
- ROP NUTS II Jihozápad
- ROP NUTS II Moravskoslezsko
- ROP NUTS II Střední Morava

ROP NUTS II Severozápad

Prioritní osa 1 Regenerace a rozvoj měst - modernizace a rekonstrukce infrastruktury pro poskytování sociální péče (např. centra denních služeb, denní a týdenní stacionáře, chráněné bydlení, domovy pro osoby se zdravotním postižením).

Prioritní osa 2 Integrovaná podpora místního rozvoje - výstavba, rekonstrukce, modernizace a vybavení vzdělávacích, sociálních a zdravotnických institucí.

ROP NUTS II Severovýchod

Prioritní osa 2 Rozvoj městských a venkovských oblastí - podpora investičních aktivit pro rozvoj infrastruktury v oblasti vzdělávání a sociální péče, pořízení nových zdravotních přístrojů a vybavení, zvýšení bezpečnosti ve městech a obcích.

¹⁴ www.strukturalni-fondy.cz

ROP NUTS II Střední Čechy

Prioritní osa 3 Integrovaný rozvoj území - modernizace a obnova infrastruktury veřejných služeb, pořízení vybavení s ohledem na zvýšení kvality poskytovaných služeb a technologický rozvoj.

ROP NUTS II Jihovýchod

Prioritní osa 3 Udržitelný rozvoj měst a venkovských sídel - modernizace a zkvalitňování vybavení vzdělávacích zařízení, regionálních zařízení zdravotnické a sociální péče a vybavení informačními technologiemi a přístrojovým vybavením, rozšíření a zkvalitnění infrastruktury a vybavení pro sociální integraci a rozvoj kultury, sportu a dalších neformálních aktivit občanů, pro práci s dětmi, mládeží, národnostními menšinami.

ROP NUTS II Jihozápad

Prioritní osa 2 Stabilizace a rozvoj měst a obcí - rekonstrukce a vybavení objektů občanské vybavenosti, objektů pro kulturní a komunitní život, výstavba, rekonstrukce a modernizace objektů sociální a vzdělávacích infrastruktury, objektů zařízení předškolní a mimoškolní péče o děti, rekonstrukce, modernizace a vybavení zdravotnických zařízení, využití moderních léčebných technologií, výstavba, rekonstrukce, modernizace a vybavení zařízení péče o seniory.

ROP NUTS II Moravskoslezsko

Prioritní osa 2 Podpora prosperity regionu - rozvoj kapacit a vybavení terénních sociálních a zdravotních služeb, zajištění bezbariérovosti, instalace výtahů.

Prioritní osa 3 Rozvoj měst - budování, obnova a modernizace technického vybavení měst a udržitelný rozvoj nových rozvojových zón pro podnikání a bydlení, zkvalitnění a rozšíření kulturního, sportovního a volnočasového zázemí, rozvoj terénních služeb pro staré občany, služby pro rodiče s dětmi.

ROP NUTS II Střední Morava

Prioritní osa 2 Integrovaný rozvoj a obnova regionu - obnova a výstavba infrastruktury a místních a účelových obslužných komunikací, projektová příprava, projektová dokumentace, architektonická soutěž, odstranění nevyužitelných staveb a ekologických zátěží, hrubé terénní úpravy a úpravy veřejných prostranství vč. výsadby okrasné zeleně, obnova a rekonstrukce stávajících objektů, vzdělávací, sociální a zdravotnická infrastruktura, infrastruktura pro poskytování zájmových a volnočasových aktivit, vč. kulturních, sportovních a multifunkčních zařízení, pořízení vybavení ke zvýšení kvality poskytovaných služeb a technologický rozvoj.

Zde budou konkrétní opatření realizována v regionech a dojde zde v mnoha případech k poskytnutí konkurenční výhody podpořeným projektům. V regionální oblasti je nejpatrnější korupční systém rozdělování finančních prostředků. Problémem je zde nesystémové poskytování podpory, ale udržitelnost je zde zajištěna.

4.5 Přeshraniční spolupráce v období let 2007- 2013¹⁵

I zde se jedná o více operačních programů, kdy je podporováno především sdílení zkušeností se zahraničními partnery. Konkrétní vymezení činností i aktivit je opět odlišné. Tyto rozdíly budou popsány v následujícím textu.

Další neméně významné projekty se týkají Programů přeshraniční spolupráce, jsou to programy -

- Česká republika – Rakousko
- Česká republika – Svobodný stát Bavorsko
- Česká republika – Svobodný stát Sasko
- Česká republika – Polská republika
- Česká republika – Slovenská republika

Program přeshraniční spolupráce - Rakousko – Česká republika

Prioritní osa 1 „Socioekonomický rozvoj, Cestovní ruch a transfer know-how“, prevence zdravotních a sociálních rizik, sociální integrace.

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:

- začlenění znevýhodněných skupin (mládež, ženy, migranti, jakékoliv minority,...) s podstatným potenciálem know-how v sociálních strukturách a dynamikách do rozvojového procesu,
- zlepšení společenského života v příhraniční oblasti,
- posílení veřejné účasti jako prostředku ke zvyšování sociálního kapitálu,
- zlepšování životních podmínek a zvyšování soudržnosti v městských i venkovských oblastech,
- snižování sociálních rozdílů,
- zvyšování aktivit a efektivity systémů prevence sociálních rizik a sociální infrastruktury
- udržování a zlepšování spolupráce a rozšiřování kompetencí a kapacit organizací, institucí a komunit v této pracovní oblasti,
- vypracování přeshraničního programu činností zaměřených na prevenci sociálních rizik a na sociální integraci různých cílových skupin,
- zohlednění rozdílů kultur, náboženství a životních stylů na úrovni plánování a činností,

¹⁵ www.strukturalni-fondy.cz

- oblast sociální integrace, prevence zdravotních a sociálních rizik s přeshraničním významem,
- nabídka sociálních služeb pro znevýhodněné skupiny obyvatel.

Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko

Prioritní osa 1: Hospodářský rozvoj, Lidské zdroje a sítě, Profesní vzdělávání a trh práce

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:

- podporu profesního vzdělávání a realizaci opatření na podporu zaměstnanosti s přeshraničním významem, zejména se zaměřením na nezaměstnané, ženy, mládež, na ekonomicky aktivní osoby se sníženou pracovní schopností a na osoby, jimž hrozí vyloučení z trhu práce
- podporu vzájemné spolupráce aktérů a institucí působících na trhu práce a v oblasti profesního vzdělávání, podpora rozvoje přeshraničního pracovního trhu, získávání a šíření informací (např. analýzy trhu s přeshraničním kontextem), jakož i rozvoj, budování a zavádění informačních systémů

Prioritní osa 1: Hospodářský rozvoj, lidské zdroje a sítě, Výchova a všeobecné vzdělávání, věda, výzkum, kultura, zdravotnictví a sociální služby

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:

- podporu v oblasti zdravotnictví a sociálních služeb s přeshraničním významem (např. vytváření nabídek v oblasti poradenských a pečovatelských služeb, nabídek a programu v oblasti drogové prevence, boj proti AIDS, ochrany diskriminovaných a znevýhodněných osob)

Program přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko v rámci cíle „Evropská územní spolupráce“

Oblast podpory 2 - Kooperativní opatření v oblasti lidských zdrojů, sociokulturního rozvoje a partnerské spolupráce, Podpora pro osoby s postižením

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:

- podporu společných opatření pro integraci a rovné příležitosti znevýhodněných skupin obyvatelstva prostřednictvím integračních projektů pro zapojení lidí s postižením na trh práce a aktivity, chráněných dílen pro lidi s postižením

- podporu společných česko-saských projektů v oblasti vzdělávání a zvyšování kvalifikace lidí s postižením a pracovníků v oblasti pomoci postiženým
- projekty svépomoci, projekty bezbariérového komunikování, modelových záměrů, které přispějí k podpoře pro osoby s postižením.

Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Polská republika

Prioritní osa 3. Podpora spolupráce místních společenství, Územní spolupráce veřejných institucí

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:

- podporu systémové a programové spolupráce (např. spolupráce územních samospráv a jimi zřízených organizací, NGO a subjektů poskytujících veřejné služby, příhraniční spolupráce při rozvoji území, společné rozvojové koncepce), včetně podpory nezbytné doprovodné infrastruktury pro realizaci těchto projektů

Program přeshraniční spolupráce Česká republika - Slovenská republika

Prioritní osa 1 podpora sociokulturního a hospodářského rozvoje příhraničního regionu

Konkrétní aktivity jsou zaměřeny především na:

- podporu rozvoje kooperačních sítí jednotlivých aktérů v souladu s předmětem jejich činnosti,
- rozvoj společných systémů trhu práce a sociálních a zdravotních služeb

Jedná se o regionálně selektivní systém podpory, který má však celou řadu odůvodnění pro svou působnost. Cíleně se jedná o malé projekty s vysokou přidanou hodnotou, kdy je zcela zásadní jejich příhraniční dopad. Problém je s navazováním zahraničních partnerství a rovněž s rozdělením funkcí a činností v rámci realizace konkrétních opatření.

4.6 Dílčí závěr

Tato kapitola je zaměřena na dotační možnosti ze strukturálních fondů EU. Vzhledem k rozsahu této práce je nejobsáhlejší. Pokud se dokážeme správným způsobem „chytit“ nabízených možností a využijeme jich, dojde jednak ke zlepšení vybavenosti zařízení poskytující sociální služby, ale také i ke zlepšení a snadnější dostupnosti péče o potřebné a jejich lepší integraci mezi majoritní společnost. Vzhledem k tomu, že tyto programy jsou nastaveny pouze do roku 2013, bude jejich účelné využití startovacím můstkem pro další období. Díky přeshraniční spolupráci je možné získávat a vyměňovat si zkušenosti a vzájemně si pomáhat a inspirovat se ke zkvalitňování péče. Moderní doba nese nové fenomény, se kterými se budeme muset vyrovnávat a právě výměna zkušeností je v tomto směru velice důležitá a přínosná.

5. Analýza stávajícího stavu na území Jihomoravského kraje

Jihomoravský kraj v současné době realizuje projekt, díky němuž dojde k výrazným změnám v oblasti financování sociálních služeb, včetně zajištění jejich poskytování. Principy projektu jsou jasně dány podmínkami Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, který je prioritně zaměřený na rozvoj lidských zdrojů, včetně podpory rovných příležitostí. Aktivita projektu jsou definovány střednědobým plánem sociálních služeb, který byl vytvořen čistě pro účely nastavení aktivit projektu a to především v návaznosti na skutečnost, že takto vymezený dokument je podmínkou pro podání projektové žádosti. Cílem této kapitoly je tedy vymezení základních vstupů specifických pro Jihomoravský kraj.

5.1 Základní východiska „Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji na období 2009 – 2011“

Jak již bylo nastíněno výše, byl v JmK vytvořen „Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji na období 2009 – 2011“, jejíž součástí je i komplexní **SWOT** analýza systému sociálních služeb, která byla jedním z východisek nastavení aktivit v avizovaném projektu. Pro účely práce není zásadní popsat znění celého plánu, ani stávající rozsah služeb, ale je důležité vymezit základní vstupy (za vstupy pro účel projektu lze považovat slabé stránky), které by měly být cíleny na popis aktivit projektu a jejich cílů.

Slabé stránky:¹⁶

- *nerovnoměrné lokální rozložení jednotlivých druhů sociálních služeb a poskytovatelů na území kraje,*
- *nerovnoměrné zastoupení jednotlivých druhů sociálních služeb – nízké zastoupení osobní asistence, odlehčovacích služeb, denních stacionářů, nízkoprahových zařízení a sociální rehabilitace,*
- omezená kapacita pečovatelské služby a služeb osobní asistence,
- vytváření plánů rozvoje sociálních služeb jako dobrovolná aktivita obcí,
- v minulém období nebyly v obcích, resp. územích pověřených obcí *systematicky shromažďovány informace o rozsahu poskytovaných služeb a potřebách ohrožených cílových skupin,*
- *většina poskytovatelů dosud neprošla kontrolou kvality sociálních služeb,*
- *nízká míra informovanosti obyvatel o struktuře a nabídce sociálních služeb na území kraje,*

¹⁶ Zdroj: „Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji na období 2009 – 2011“

- **nedostatečné využití zdrojů ESF** ze strany jednotlivých poskytovatelů (obce, nestátní organizace).

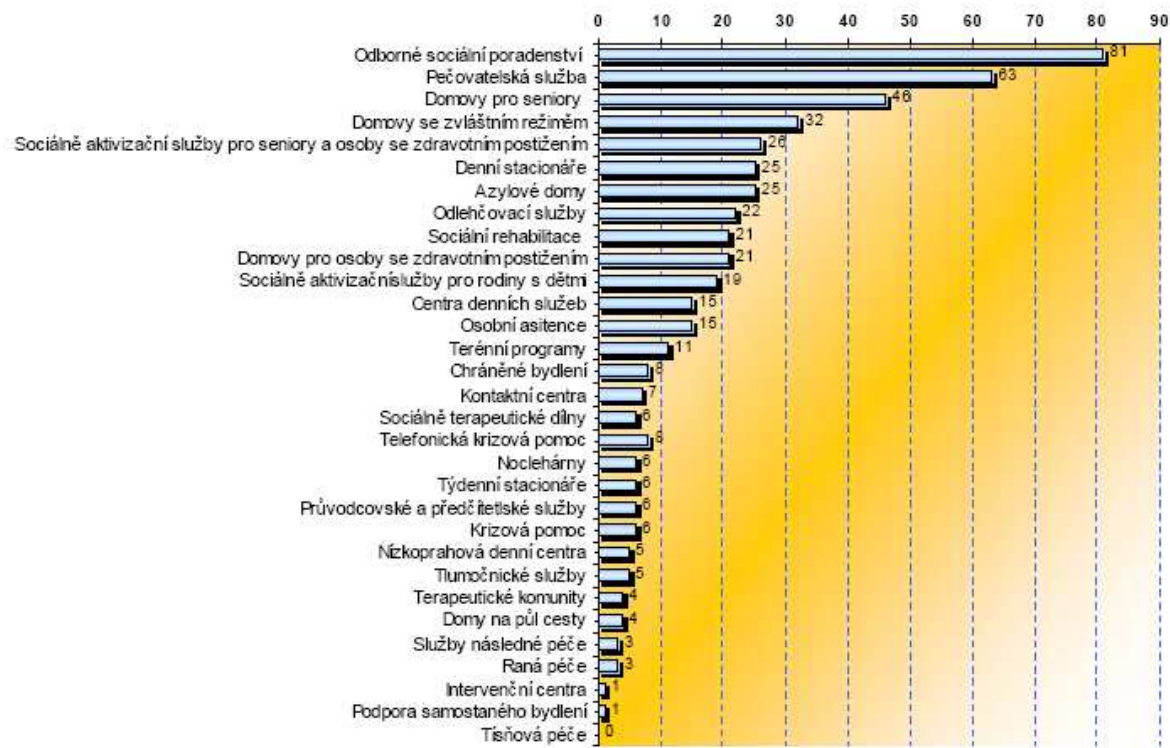
Výše uvedená východiska jsou jasným impulzem pro realizaci systémových opatření, která by měla být naplněna realizací projektu „Zajištění vybraných sociálních služeb na území Jihomoravského kraje“. Tučně zvýrazněné oblasti jsou zásadní pro optimální nastavení systému, respektive jejich eliminací prostřednictvím v projektu plánovaných opatření by mělo dojít ke zvýšení přidané hodnoty systému.

V materiálu je dále popsána struktura organizací poskytujících sociální služby na území Jihomoravského kraje, což pro účel práce není zcela zásadní v takto podrobném členění. V podstatě je důležité vymezit si základní okruhy služeb a celkové počty podpořených organizací.

„Na území Jihomoravského kraje bylo v souladu se Zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, registrováno 518 sociálních služeb. Z aktuálních výstupů vyplývá, že se počet sociálních služeb v kraji do určité míry stabilizoval. Své sociální služby zaregistrovali i noví poskytovatelé a v souladu se Zákonem č. 108/2006Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, se změnila i struktura poskytovaných sociálních služeb. Sociální služby na území Jihomoravského kraje poskytují v největší míře nestátní neziskové organizace, následují příspěvkové organizace zřízené krajem, příspěvkové organizace zřízené obcemi a sociální služby poskytované obcemi.“¹⁷ Konkrétní popis služeb poskytovaných jednotlivými zařízeními, včetně jejich kapacit a nákladů na jejich provoz je uveden na www.kr-jihomoravsky.cz.

¹⁷ Zdroj: „Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji na období 2009 – 2011“

Obrázek č. 1 Přehled struktury poskytovatelů sociálních služeb

Zdroj: www.kr-jihomoravsky.cz

Sociální služby poskytované v pobytových zařízeních sociálních služeb nabízí okolo 7 342 lůžek. Největší podíl představují lůžka v domovech pro seniory, následují domovy se zvláštním režimem a domovy pro osoby se zdravotním postižením. Nejnižší kapacitou jsou zastoupeny domy na půl cesty, týdenní stacionáře a chráněné bydlení.

Zcela zásadní informací pro účely této práce je identifikace rozsahu poskytovaných služeb v návaznosti na potřeby financování systému, kdy podle „Plánu rozvoje“ je předběžný rozpočet na zajištění systému sociálních služeb stanoven na **7 146 391 330,- Kč** v průběhu let 2009 – 2011. V této části jsou započítány i služby, které jsou z části hrazeny konečným příjemcem podpory, tedy klientem.

Priority identifikované „Plánem rozvoje“¹⁸

Podpora informovanosti veřejnosti v oblasti sociálních služeb

Smyslem priority je vytvoření centrálního informačního systému na úrovni kraje, který zajistí stabilní, jednotnou a průběžně aktualizovanou databázi všech poskytovatelů

¹⁸ Zdroj: „Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji na období 2009 – 2011“

sociálních služeb a bude přístupný a přínosný všem obyvatelům kraje. Tyto informace pak budou jednoduše a rychle dostupné všem poskytovatelům sociálních služeb na stabilní internetové adrese, dále bude vytvořen adresář, který bude distribuován do všech obcí.

Podpora rozvoje standardů kvality sociálních služeb v Jihomoravském kraji

Cílem priority je systematická podpora kraje při zavádění standardů kvality v zařízeních sociálních služeb v Jihomoravském kraji a následně i jejich ověřování. Hlavním smyslem je zvyšování kvality všech poskytovaných sociálních služeb a podpora vzdělávání sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách.

Podpora komunitního plánování sociálních služeb

Při vytváření střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb je třeba vycházet z plánů rozvoje sociálních služeb zpracovaných pro územně správní obvody obcí s rozšířenou působností. Aktuálně probíhá komunitní plánování jako metoda plánování rozvoje sociálních služeb ve 21 obcích s rozšířenou působností. Plány rozvoje sociálních služeb zpracované pro územně správní obvody obcí s rozšířenou působností budou také sloužit jako povinná příloha pro zajištění financování a čerpání prostředků z grantových schémat EU jednotlivých poskytovatelů sociálních služeb v územně správních obvodech obcí s rozšířenou působností.

Prioritní rozvojové oblasti v návaznosti na potřeby zástupců cílových skupin.¹⁹

- Rozvoj a podpora služeb sociální prevence zabraňující vzniku patologického chování dětí a mládeže.
- Zajištění sociálních služeb podporujících rodiny s dětmi.
- Pomoc rodinám, jejichž členové se stali oběťmi domácího násilí nebo se dostali do akutní krize.
- Udržení a rozvoj sítě sociálních služeb pro osoby s chronickým duševním onemocněním.
- Zkvalitňování péče o osoby s mentálním a kombinovaným postižením.
- Podpora integrace osob se smyslovým a tělesným postižením do společnosti běžné populace a zkvalitňování péče o ně.
- Rozvoj sociálních služeb pro osoby bez domova.
- Podpora, stabilizace a rozvoj stávajících služeb pro uživatele drog v Jihomoravském kraji.
- Zajistit dostupné sociální služby zaměřené na integraci národnostních menšin.
- Podpora seniorů v přirozeném prostředí.
- Zkvalitnění péče o seniory v pobytových zařízeních.

Pokud tyto priority navážeme na výše uvedený text, který je zaměřen na identifikaci vhodných finančních zdrojů z EU, lze u každé z oblastí nalézt doplňkově na vybrané aktivity možnosti získání dotace a to jak v oblasti investic, tak v oblasti neinvestic, nehledě

¹⁹ Zdroj: „Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji na období 2009 – 2011“

na skutečnost, že na výše uvedené oblasti lze získat podporu v návaznosti na projekt zpracovaný ze strany Jihomoravského kraje, který je specifikovaný v dalším textu.

5.2 Popis projektu „Zajištění vybraných sociálních služeb na území Jihomoravského kraje“

Výše vymezená struktura financování je od letošního roku výrazně doplněna právě o prostředky z ESF, kdy prostřednictvím individuálních projektů krajů, mezi něž patřil rovněž ten Jihomoravský, došlo k vypsání celé série výběrových řízení zaměřených na dodavatele vybraných sociálních služeb. Mezi vybrané služby financované z projektu na území JMK patří především azylové domy, domy na půli cesty, intervenční centra, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (s důrazem na osoby ve věku 15 – 26 let), sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně terapeutické dílny, terénní programy a sociální rehabilitace. Tento projekt byl koncipován v souladu se zaměřením oblasti podpory Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost celkový rozpočet projektu činí 585,2 mil. Kč a jeho realizace je plánována na období od 1. 10. 2008 do 29. 2. 2012.

„Projekt je zaměřen na zajištění poskytování vybraných sociálních služeb v Jihomoravském kraji, které jsou definované dle Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a jejichž potřeba vyplývá ze schváleného Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji na období 2009 - 2011. Cílem projektu je pomoc cílovým skupinám plně se zapojit do ekonomického, sociálního a kulturního života společnosti, podpora jejich návratu na trh práce a začlenění mezi ekonomicky aktivní obyvatelstvo, podpořit osoby sociálně vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením, které odpovídá poskytovaná vybraná sociální služba. Mezi cílové skupiny lze v souladu s výše uvedeným zařadit osoby se zdravotním postižením, děti, mládež a mladé dospělé; etnické menšiny a osoby z jiného sociokulturního prostředí; imigranty a azylanty, osoby bez přístřeší, osoby opouštějící zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a osoby opouštějící výkon trestu odnětí svobody; oběti domácího násilí, oběti obchodu s lidmi, osoby komerčně zneužívané.“²⁰

Podstatná je rovněž kvantifikace potřeb, které budou v projektu uspokojeny. Následující počty vycházejí z projektové žádosti, která je umístěna na stránkách Krajského úřadu Jihomoravského kraje. Jedná se tedy o 795 lůžek v azylových domech (358 pro jednotlivce, 408 pro rodiny s dětmi a 30 pro mladistvé), 43 lůžek v domech na půli cesty, 600 uživatelů intervenčního centra, 1845 uživatelů nízkoprahových denních center, 2056 uživatelů nízkoprahových center pro děti a mládež, 2791 uživatelů sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi, 174 uživatelů sociálněterapeutických dílen, 1113 uživatelů terénních programů, 4019 uživatelů sociální rehabilitace.

²⁰ Prezentace k projektu „Zajištění vybraných sociálních služeb na území Jihomoravského kraje“

Rozsah služeb zajišťovaných projektem vychází z informací, které poskytly Jihomoravskému kraji jednotlivé subjekty poskytující sociální služby v následujících oblastech, tedy tyto počty nevychází z „Plánu rozvoje“, ale vychází z něj struktura poskytovaných služeb. Vzhledem k prostředkům, které jsou alokovány na tuto oblast, nebylo možné nikterak postihnout veškerou strukturu poskytovatelů sociálních služeb a byl zapojen pouze zlomek subjektů poskytujících vybrané sociální služby. Z celkového rozpočtu na období let 2009 – 2011 se jedná o 7 % nákladů, které budou moci po tuto dobu být pokryty ze zdrojů ESF (je nutné počítat se skutečností, že část nákladů spolkné administrativa).

5.3 Dílčí závěr

Tato část je zaměřena na JmK, který je mi nejbližší, ale více méně je situace stejná i v jiných regionech. Zvyšující se nároky na kvalitu služeb a flexibilitu sociálních pracovníků vedou zákonitě k tomu, že dochází ke zpřísnění kritérií, která lidé poskytující sociální služby musí splňovat, jde především o právní, zdravotní a odbornou způsobilost a bezúhonnost.

Odbornou způsobilostí rozumíme:

- vyšší odborné vzdělání v oborech zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitní práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost,
- vysokoškolské vzdělání zaměřené na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, speciální pedagogiku
- absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů ve výše uvedených oblastech a praxi v oboru sociální práce nejméně 5 let.

Neméně důležitá je informovanost široké veřejnosti, potenciálních klientů a poskytovatelích sociálních služeb.

Mimo výše uvedené musím konstatovat, že díky takto nastavenému projektu dojde k eliminaci celé řady tržních selhání, ale rovněž selhání, která jsou způsobena nečinností veřejných organizací působících ve veřejných službách. Veškeré aktivity projektu vychází z mezer na trhu poskytovaných služeb, proto jsem velmi ráda, že k realizaci projektu v takovémto rozsahu vůbec došlo a to především v návaznosti na skutečné potřeby uživatelů. Jediným rizikem je následná udržitelnost systému, kdy není zcela jisté, kdo bude po ukončení realizace projektu tyto služby dále financovat a vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o náklady v celkové výši více než 0,5 mld.

6. Změna nastavení systému sociálních služeb vlivem projektů financovaných z EU na území JmK

Cílem kapitoly je popsat změny, které nastanou vlivem financování sociálních služeb z prostředků EU, kdy v převážné míře půjde o finanční prostředky poskytované z Evropského sociálního fondu, který v podstatě supluje prostředky státního rozpočtu a to především vzhledem ke skutečnosti, že zde není respektován princip zvyšování přidané hodnoty z naplňování evropských politik, které jsou naplňovány právě prostřednictvím finančních nástrojů EU.

Díky realizaci projektů spolufinancovaných z EU by mělo v období 2008 (2007 se nečerpalo) – 2013 přitéct do ČR prostřednictvím dotací zhruba 750 mld. Kč, pokud selektujeme oblasti, kde lze finanční prostředky čerpat přímo na sociální služby a věci s tím spojené dostaneme se na částku, která se bude pohybovat okolo 50 mld. Kč, pokud je rozdělíme proporcionálně podle velikosti krajů, může na Jihomoravský kraj připadnout až 7 mld. Kč, což ale nelze vztahovat na výše uvedenou částku, která je nastavená jako požadavek na financování sociálních služeb v „Plánu rozvoje“ a to především proto, že tyto dotace jsou z velké části určeny rovněž na investice, které nejsou v té částce uvedeny a které jsou do systému vnášeny spíše ojediněle, nehledě na skutečnost, že se jedná o delší časový horizont.

Pokud chcete realizovat projekt spolufinancovaný z jakéhokoliv operačního programu, musíte splnit určité podmínky pro jeho realizaci. V dalším textu budou popsány především ty, které lze relevantně využít pro účely této práce. Jedná se především o podmínky, které mohou ovlivnit budoucí směřování celého systému.

Tyto podmínky lze vymezit především následujícími okruhy:

- Udržitelnost aktivit projektu
- Způsob výběru dodavatelů
- Distribuce finančních prostředků směrem k poskytovatelům služeb
- Zvýšené finanční a personální nároky na administraci finančních toků a zajištění struktury služeb

6.1 Udržitelnost aktivit projektu

Pokud rozebereme podmínku udržitelnosti projektu, nabízí se otázky, jak tento systém bude financován po té, co dojde k zastavení finanční pomoci ze strany EU. Lze předpokládat, že v následujících letech tyto finanční prostředky ČR opravdu nedostane, proto bude nutné celý systém finančně podpořit ze strany žadatele (toto je podmínkou každého z operačních programů), jelikož ten odpovídá za realizaci projektu i jeho další udržitelnost. V současné době byly tyto služby pokrývány ze státního rozpočtu, potažmo z rozpočtu konkrétního kraje, toto je obdobně nastaveno i v případě financování ze zdrojů EU (dle stávajícího vymezení), což by ale podle všeobecných podmínek fondů nemělo být

takto nastaveno a to především v návaznosti na skutečnost, že by tyto prostředky měly být využity cíleně v souladu s požadavky na promítnutí přidané hodnoty projektu.

Pro udržitelnost veškerých činností je rovněž zásadní identifikace hrozeb, které sebou nese realizace takto laděného projektu a které jsou spojeny s celkovým nastavením systému sociálních služeb.

Ohrožení²¹ :

- princip registrace sociálních služeb – poskytovatelé mohou žádat o registrace v krajích, kde sídlí statutární orgán,
- nízká míra orientace některých poskytovatelů v požadavcích Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů,
- demografická situace – zvyšuje se podíl seniorské populace, roste poptávka po službách pro tuto cílovou skupinu,
- nedostatek kvalifikovaných pracovníků ve smyslu Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, ohrožení kvality sociálních služeb,
- nedostatečná nabídka akreditovaných kurzů,
- omezený počet zkušených inspektorů kvality sociálních služeb,
- nízká motivace obcí pro komunitní plánování,
- omezená spolupráce poskytovatelů a obcí při uzavírání dohod o zajištění některých druhů služeb.

Tato ohrožení jsou zde uvedena především doplňkově, ale je nutné uvědomit si, že ne zcela bez účelu, kdy právě výše uvedené faktory dokáží negativně ovlivnit strukturu poskytovaných služeb a navýšit finanční požadavky na nastavení rozsahu služeb a velikost systému.

6.2 Způsoby výběru poskytovatelů

V posledních letech došlo k posunu směrem od transferových plateb k dotačnímu a projektovému řízení, což bylo do jisté míry předurčeno minulým programovacím obdobím a celkově dotačními příležitostmi ze strany EU fondů, což sebou nese jistá rizika a to především v návaznosti na výše identifikovanou udržitelnost, ale v případě realizace systémových projektů, jako je ten realizovaný Jihomoravským krajem, zde do hry vstupuje ještě jeden problém a to je především skutečnost, že poskytovatelé sociálních služeb se zde musí tvářit do značné míry jako podnikatelské subjekty a do hry o peníze z projektu na svou činnost usilují prostřednictvím výběrových řízení. Je samozřejmě možné, že tento prvek přispěje vyšší pružnosti trhu a příchodu dalších subjektů, ale vzhledem ke skutečnostem, které sebou nese registrace podle zákona o sociálních službách nelze předpokládat, že bude tento princip naplněn. Dalším faktorem negativně ovlivňujícím další směřování těchto činností je především fakt, že po ukončení realizace projektu může dojít

²¹ Zdroj: „Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Jihomoravském kraji na období 2009 – 2011“

k přesměrování potřeb zástupců jihomoravského kraje na jiné služby a tyto organizace, které dostali finanční prostředky z projektu, budou transformovány, či zrušeny. Pravděpodobnost této varianty je minimální, ale je nutné ji zvažovat.

Co se týče dalšího vývoje, který bude doprovázen změnami preferencí, v souběhu se změnami financování, nelze v současné době zcela přesvědčivě formulovat jasný závěr, ale je velmi pravděpodobné, že dojde ke skutečnému snížení počtu poskytovaných služeb v projektu financovaných v návaznosti na snížení finančních přídelů ze strany stávajícího objednatele, kterým je Jihomoravský kraj a který by měl nadále tyto činnosti udržovat.

Na jednu stranu pokud se podíváme na výše uvedený odstavec týkající se udržitelnosti, uvidíme povinnost žadatele udržet aktivity, případně výstupy projektu po dobu 5 let, což není na druhou stranu příliš limitující podmínka a to především vzhledem ke skutečnosti, že na základě vlastního uvážení, popřípadě po konzultaci s poskytovatelem podpory není potřeba udržet činnosti v plném rozsahu, což opravdu může vést k průběžné revizi systému a jeho související redukci.

6.3 Distribuce finančních prostředků směrem k poskytovatelům služeb

Pokud tuto část vztáhneme pouze pro účel realizace projektu JmK, nebude se jednat o příliš složitý systém, který by vybočoval z klasicky zaběhlých vztahů mezi poskytovatelem krajské či národní dotace a jejím příjemcem a to i přes skutečnost, že poskytovatelé služeb byli vybráni na základě výběrových řízení v souladu s obchodním zákoníkem na dodavatelském principu, nikoliv na principu klasickém, tedy dotačním, nebo fondovém, což je rovněž jeden z nových prvků, který nebyl doposud uplatňován a na něž nejsou poskytovatelé služeb zvyklí a ani připravení.

Co se týče podpory, kdy některý z poskytovatelů realizuje vlastní projekt je žádoucí, aby došlo k nastavení vhodných nástrojů projektového řízení a to nejen pro účely zajištění finančních toků, ale rovněž pro potřeby nastavení systému práce se zástupci cílové skupiny. Režim čerpání je nutné rozdílně nastavit u investičně zaměřených projektů a u těch neinvestičně. Investiční projekty je nutné do jisté míry předfinancovat, což záleží na velikosti a době realizace investice, proto je žádoucí, aby žadatel měl v tomto případě dostatek volných finančních prostředků.

U neinvestičních projektů, což je příklad i toho realizovaného Jihomoravským krajem je výhodou možnost průběžného čerpání na základě zálohového financování, což je výrazným plusem, který pro organizace, které většinou nejsou ziskové a nedisponují dostatečným kapitálem, znamená zjednodušení situace. Nesmí však dojít ke skutečným, které nastávaly celé předchozí programovací období, kdy žadatelům nebyly finanční prostředky propláceny průběžně a někdy došlo rovněž k několika měsíčním zpožděním, proto je nutné, aby si žadatel vždy zvážil své možnosti a rozmyslel si do jaké míry je možné tyto finanční prostředky čerpat, případně jakým způsobem může jejich výpadek krýt.

Pro takovou instituci, zvláště z řad NNO může být rovněž smrtící neznalost problematiky čerpání finančních prostředků a následné nedodržení podmínek operačního programu, kdy je možné, že bude tuto dotaci muset vrátit, což v případě jejího vyplacení může znamenat výrazné existenční problémy. U neinvestičních projektů totiž neexistuje institut hodnocení finančního zdraví žadatele, což může opravdu zapříčinit, že i organizace, která má minimální kapitál, zkušenosti může získat značnou částku na realizaci svých projektových opatření.

6.4 Zvýšené finanční a personální nároky na administraci finančních toků a zajištění struktury služeb – nižší efektivita vynaložených finančních prostředků

Každá organizace má někoho, kdy se stará o její chod jak po technické, finanční, provozní tak organizační stránce. Každá z organizací má ale jiné potřeby, jinou strukturu, což vyplývá především ze skutečnosti, že každá z organizací realizuje své poslání prostřednictvím jiných zdrojů a metod, ale všeobecně platí, že pokud realizujete projekt spolufinancovaný z EU, jsou náklady na realizaci a implementaci takto podpořených opatření daleko vyšší, což je sice možné promítnout do rozpočtu projektu, kdy je možné takto navýšit personální zajištění projektu, ale ne vždy je přidaná hodnota projektu vyšší než náklady na jeho implementaci. Platí zde pravidlo, že nepřímé náklady, teď se jedná o neinvestiční projekty, nesmí překračovat výši 30 % z celkového objemu dotace. Do nepřímých nákladů spadají právě ty administrativní, což pokud vezmeme do úplně absurdna při alokaci cca 7 mld. Kč, je celkem 2,1 mld. Kč na zajištění administrace projektů (v těchto nákladech nejsou transakce, které souvisí se zajištěním chodu implementačních struktur. Předchozí příklad byl sice prahový, ale u většiny projektů se tyto náklady pohybují reálně v rozmezí 17 % - 22 %, což při průměru 20% činí 1,4 mld.

6.5 Definice vlivu změn v nastavení systému na další směrování poskytovatelů sociálních služeb

Nastavení způsobu stávajícího financování sociálních služeb se odehrává v několika rovinách, klíčovou roli ve vztahu ke konečným poskytovatelům sociálních služeb hrají místní, lokální a regionální instituce státní správy. Nemalý podíl na této struktuře má rovněž národní úroveň, kdy velkou část finančních prostředků mohou získat poskytovatelé přímo od ministerstev. Administrace a vykazování způsobu takto přidělených finančních prostředků je zcela zanedbatelná a všechny organizace toto zvládají sami prostřednictvím svých zaměstnanců. Co se však týče finančních prostředků, které jsou do systému pumpovány z prostředků EU prostřednictvím výše popsaných operačních programů, je jejich administrace daleko náročnější, proto si ve většině případů tyto organizace najímají specializované společnosti a to i na tvorbu žádostí o dotaci. Náklady na tvorbu žádosti a následné vedení 3 mil. projektu dosahují v průměru 180 000,- Kč, což pokud promítneme rovněž do nákladů na administrativní zajištění projektu ze strany žadatele, (obvykle 20 %), dostáváme se k neúčelně vynaloženým 780 000,- Kč a to zde nejsou započítány administrativní náklady řídicích a zprostředkujících organizací (tento model funguje pouze

u neinvestičních projektů), které zajišťují řízení jednotlivých programů. U investičních projektů se většinou jedná o vyšší objem dotace a rovněž o vyšší odměnu, která ve většině případech za zpracování nepřevyšuje 3 % a za vedení pak částku 150 000, Kč. Pokud však uvažujeme o čistě sociální funkci plní ji tento systém velmi efektivně a to především díky široké míře zapojenosti jednotlivých subjektů do procesu. Finanční toky nastavené díky realizaci vybraných projektových opatření nejsou sice příliš efektivní, ale organizace mohou čerpat finance na celou řadu aktivit, které jsou pro jejich chod nezbytné a běžné finanční prostředky na ně nedostačují. I přes výraznou ne hospodárnost dojde díky realizaci projektových opatření k významnému zvýšení efektivity a kvality jak samotných služeb, tak infrastruktury.

Z toho co je popsáno v kapitole 4 vyplývá, že financovat lze téměř všechny činnosti zajišťované organizacemi působícími v sociální oblasti, ale je nutné pamatovat na určitá omezení z programů vyplývající a to především ta týkající se procentních omezení podpory, udržitelnosti v projektu zrealizovaných aktivit, či investic a zároveň je velmi důležité, aby byl kladen velký důraz na inovativnost a vysokou přidanou hodnotu projektu. Výrazným problémem, který pokrývá celý systém poskytování podpory je korupce, která je patrná především u poskytovatelů na regionální úrovni, ale velmi významná je rovněž na úrovni národní, kdy životaschopnost projektů závisí na vůli politiků a úředníků zapojených do schvalování projektů. Většinou se jedná o skutečnost, že o přidělování finančních prostředků rozhoduje politická příslušnost žadatele. V našich podmínkách toto není neobvyklé ani u národních financí, ale zde je dán daleko větší prostor pro tyto zásahy, kdy finance nejsou nárokové.

Co se týče nastavení systému sociální péče na území Jihomoravského kraje, nenalezneme zde výrazné rozdíly oproti ostatním regionům v návaznosti na obecné vymezení sociálních služeb. Ty lze nalézt, až pokud porovnáme aktivity jednotlivých krajů nadefinované v projektech zaměřených na vyplnění mezer v sociálním systému podporované z oblasti podpory OP LZZ. Tento projekt je velmi dobře zacílen a řeší celou řadu nedostatků ve struktuře poskytovaných služeb, nalezneme zde ale i některé slabé stránky, a to především způsob výběru dodavatelů, zajištění udržitelnosti aktivit a zvýšené náklady na distribuci finančních prostředků. Většina nedostatků se vyřeší v průběhu realizace projektu, ale výrazným problémem je vliv na strukturu poskytovatelů takto podpořených služeb, kdy celá řada z nich může do budoucna přijít o finanční prostředky na financování své činnosti, což mohou ovlivnit výrazná selektivní opatření.

Nastavením systému více zdrojového financování došlo k zavedení institutu konkurence v oblasti, která je a byla do jisté míry rigidní a do velké míry selektovala soukromé subjekty ze systému, což i nadále u vybraných oblastí platí, ale právě díky realizaci projektových opatření může celý systém naznat výrazných změn. Ten kdo nevyužije těchto finančních prostředků pro svůj další rozvoj a pro rozvoj svých zaměstnanců se dostane do pozadí a to nejen zájmu ze strany příjemců služeb, ale rovněž ze strany zřizovatelů a investorů, kteří se snaží minimalizovat své náklady na zajištění funkčnosti systému.

Pozornost by měla být věnována rovněž samotné udržitelnosti, kdy nejde jen o udržení funkčnosti projektových opatření, ale rovněž udržení sociálního statusu do projektů zapojených pracovníků. Mnohdy jsou aktivity projektu nastavovány sice rozvojově, ale pouze na principu krátkodobé odůvodnitelnosti, nehledě na skutečnost, že organizace jsou ochotny dodatečný personál zaměstnávat pouze v případě, má-li být dofinancován z prostředků EU. Pokud opadne tato možnost, lze očekávat výrazný pokles stavu zaměstnanců.

Vliv finančních prostředků, které mají možnost subjekty poskytující sociální služby čerpat z prostředků EU, není zanedbatelný a je patrné, že pozitivní přínosy v této fázi výrazně převyšují negativa, ale je nutné pamatovat na to, co může nastavení celého systému ohrozit a to jsou ta slabá místa, která byla průběžně v textu popsána. Toto si ve zvýšené míře musí uvědomit jak žadatel o podporu, tak samotný nositel projektu a to především z důvodů, že selhání nebudou nikdy projektována plošně, ale budou se projevovat na jednotlivcích. Za plošný problém lze považovat spíše návyk na určitý standard, kdy takovéto finanční prostředky, jaké mají možnost čerpat tyto organizace do roku 2013, již nikdy nebudou k dispozici.

V poslední kapitole je nastíněno, jak se bude systém ubírat po ukončení realizace projektů spolufinancovaných z EU, kdy programovací období 2007 – 2013 vyčerpá všechny svoje stimulační nástroje a ČR plošně převyší procento HDP, které mu umožňuje čerpat strukturální podporu v takové výši v jaké je tomu doposud. V této fázi se stane ČR čistým plátcem do unijní pokladny a finanční prostředky, tedy ty mimořádné, které mohly jednotlivé organizace čerpat, nebudou již dále k dispozici. Může se stát, že celá řada projektových aktivit najednou nebude schopna bez podpory nadále žít a to i přes skutečnost, že žadatelé se zavazují zajistit udržitelnost. V tomto lze spatřovat velké riziko, kdy díky realizaci projektů nateče do systému velké množství finančních prostředků a výstupy, které vzniknou díky této podpoře, nebudou dále udržovány. Mimo tuto skutečnost je dalším rizikem pokřivení trhu, kdy si zvyknou všichni zúčastnění na vyšší než by byl běžný standard. Velkým rizikem je zde i nehospodárnost. S realizací projektových opatření, která povedou ke zvýšení přidané hodnoty celého systému je však spojena celá řada nedostatků, zvláště pokud o jejich rozdělování rozhoduje zkorumpovaný úřednický aparát.

6.6 Dílčí závěr

Tato kapitola, jak již bylo napsáno v úvodu, je zaměřena na konkrétní problematiku v Jihomoravském kraji, na to, jak je zde systém nastaven a na nároky, jež jsou kladeny na všechny zainteresované složky, je zde rovněž subjektivní pohled na rizika, jež mohou nastat při realizaci. Dochází ke zvýšenému zatěžování personálu organizace, je zde patrný jistý prvek nehospodárnosti, který je nutné eliminovat, což na druhou stranu pokud se budu držet sociálních témat, není žádoucí. Celá kapitola je v podstatě shrnutím veškerých východisek definovaných v průběhu realizace této práce. Závěry jsou soubory zjištění, která jsem nashromáždila studiem relevantních materiálů a podkladů souvisejících s touto problematikou.

Závěr

Lidé si uvědomují neudržitelnost starého systému a jeho rostoucí problémy spojené se stárnutím populace a jinými nepříznivými demografickými a sociálními vlivy, z tohoto důvodu je nutná otevřená veřejná diskuse o trendech v sociální oblasti.²² Sociální služby představují specifickou oblast a zároveň těžiště sociální pomoci jako formy sociálního zabezpečení.²³ Jsou významnou složkou aktivit nejen státu, ale i samosprávy a nestátních subjektů. Jejich činnost pozitivně ovlivňuje klima společnosti. Sociální služby využívá a potřebuje řada lidí, bez jejich existence by se nemohli podílet na životě společnosti a mohlo by dojít k jejich sociálnímu vyloučení.

Realizací práce došlo k naplnění veškerých cílů, které byly v průběhu její přípravy vytyčeny. Seznámila jsem se s celou řadou zajímavých a v různé kvalitě zpracovaných materiálů a dokumentů, které byly zaměřeny na nastavení systému sociálních služeb, včetně jeho financování a to zejména z prostředků EU, což bylo hlavním cílem práce, včetně definování vlivu těchto prostředků na další nastavení systému. Tyto informace jsou uváděny napříč celým textem práce, v závěrečné fázi je důraz přenesen na podmínky nastavené v Jihomoravském kraji, který stejně jako ostatní regionální autority naplňuje principy komunitního plánování a rovněž realizuje systémový projekt zaměřený na eliminaci nedostatků (mezer) na poli poskytovaných sociálních služeb.

Finanční částka, která je k dispozici dosahuje velmi vysoké úrovně a pokud se podaří i přes dílčí nedostatky tyto prostředky vyčerpat hospodárně dojde k výraznému posílení celého systému. Je však žádoucí, aby finance čerpané napříč všemi operačními programy měly jednotící prvek, kterým bude strategické plánování na území každého z podpořených regionů. Problémem je zde vysoká míra politické protekce při formulaci takovýchto materiálů. Doposud je realizace projektových opatření koordinována velmi živelně a nezáleží na skutečných prioritách, ale pouze na individuálních sympatiích. V souladu s výše uvedeným je tedy zcela žádoucí, aby docházelo k posilování role nejen strategického řízení, ale rovněž systematického shromažďování projektových záměrů v souladu s rozvojovými prioritami místa realizace projektu.

Jak už jsem v úvodu napsala, je moje bakalářská práce pojata spíše v úrovni teoretické, kdy jsem shromažďovala data a skutečnosti týkající se financování sociální oblasti. Z těchto údajů budu vycházet při zpracování diplomové práce.

„Pomáhání, jehož podkladem se stala vskutku nezávislá láska k bližnímu bez nároku na odměnu, bylo základním pilířem křesťanské etiky. Navzdory krutostem jimiž lidstvo za dobu své existence prošlo, je dodnes vzájemná pomoc jednou z nejdůležitějších mravních norem. Každou životní situaci je možné chápat jako výzvu. Člověk jedná v situaci, ale jeho akce míří ven ze situace, která může být výzvou k přesahu.“²⁴

²² Tomeš, I., *Sociální politika teorie a mezinárodní skutečnost*, Praha:Sociopress, 2001, 262 s..ISBN 80-86484-00-9

²³ Hyánek, V., Proudová, Z., Škarbelová, S. a kol.: *Neziskové organizace ve veřejných službách*, Masarykova univerzita, 2007, 292 s. ISBN 978-80-210-4423-4

²⁴ Kraus, B. Poláčková, V. a kol., *Člověk, prostředí, výchova*, Brno:Paido, 2001, 200 s. ISBN 80-7315-004-2

Resumé

Bakalářská práce, jak již vyplývá z názvu, se zabývá Integrovaným systémem financování sociálních služeb.

Práce popisuje a zhodnocuje současný stav této problematiky, zároveň poukazuje na možná rizika a problémy, jež sebou tento proces zákonitě přináší. Práce je tematicky rozdělena do šesti částí.

První část obsahuje terminologii, ve druhé části je popsán systém sociálních služeb v ČR a jejich plánování, třetí část je zaměřena na financování systému sociálních služeb, kapitola čtvrtá popisuje dotační možnosti a spolufinancování sociální oblasti ze Strukturálních fondů EU. Pátá kapitola analyzuje stávající stav na území Jihomoravského kraje. Změna nastavení sociálních služeb v JmK vlivem financování projektů ze Strukturálních fondů EU a shrnutí financování sociálních služeb je popsána v kapitole šest.

Anotace

Bakalářská práce, jak již vyplývá z názvu, se zabývá Integrovaným systémem financování sociálních služeb.

Práce popisuje a zhodnocuje současný stav této problematiky, zároveň poukazuje na možná rizika a problémy, jež sebou tento proces zákonitě přináší. Práce je tematicky rozdělena do šesti částí.

Klíčová slova

Sociální služby, sociální vyloučení, sociální péče, financování systému.

Annotation

This bachelor work, as it appears from its title, is concerned with Integrated system of funding of social services.

This work describes and evaluates nowadays status of this issue and in same time points to possible risks and problems that comes with it.

Work is thematically divided to six parts.

Keywords

Social services, social exclusion, social care, funding of (social) system.

Seznam použité literatury

Zákon č.108/ 2006 o sociálních službách

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, *Stručný průvodce zákonem s sociálních službách*, MPSV, 2006, s.13

Brdek, M. a kol., *Trendy v evropské sociální politice*, Praha:ASPI, 2002, 249 s. ISBN 80-86395-25-1

Gert van der Laan *Otázky legitimace sociální práce*, Boskovice:Albert, 1998, 260 s. ISBN 80-85834-41-3

Hyánek, V., Proudová, Z., Škarbelová, S. a kol.: *Neziskové organizace ve veřejných službách*, Masarykova univerzita, 2007, 292 s. ISBN 978-80-210-4423-4

Kotous, J., Munková, G., Peřina, P., *Úvod do sociální politiky*, Praha:Univerzita Karlova v Praze, 2000, 96 s. ISBN 80-85889-35-8

Kraus, B. Poláčková, V. a kol., *Člověk, prostředí, výchova*, Brno:Paido, 2001, 200 s. ISBN 80-7315-004-2

Mareš, P., *Sociologie nerovnosti a chudoby*, Praha:SLON, 1999, 248 s. ISBN 80-85850-61-3

Navrátil, P a kol., *Romové v české společnosti*,Praha: Portál, 2003, 223s. ISBN 80-7178-741-8

Pinc, K., *Sociální politika ve vývoji kapitalistického hospodářství*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1983

Tomeš, I., *Sociální politika teorie a mezinárodní skutečnost*, Praha:Sociopress, 2001, 262 s. ISBN 80-86484-00-9

Vasková, V., Žežula, O., *Komunitní plánování věc veřejná*, Praha:MPSV, 2002 16 s. ISBN 80-86552-30-6

Prezentace k projektu „Zajištění vybraných sociálních služeb na území JMK“ .

Střednědobý plán rozvoje a sociálních služeb v Jihomoravském kraji na období 2009- 2011

www.esfcr.cz

<http://www.mpsv.cz/cs.9>

www.strukturalni-fondy.cz

Přílohy:

Tabulka č. 1: Počet obyvatel v jednotlivých krajích ČR (v tisících)

Ukazatel	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
Obyvatelstvo														
Střední stav obyvatelstva	1 184	1 167	629	553	305	823	430	549	507	511	1 131	639	590	1 250
z toho ženy	616	594	319	282	155	419	220	281	258	258	582	328	302	639

Zdroj: www.czso.cz

Jedná se o doplňkovou tabulku, která bude sloužit spíše jako podklad (identifikace vstupních dat) pro komparaci a společně s daty se zaměřením na strukturu obyvatelstva.

Tabulka č. 2: Počty zařízení sociální péče v ČR

Ukazatel	2000	2003	2004	2005	2006
Zařízení sociální péče celkem					
Zařízení	957	1 068	1 071	1 110	1 214
Místa	74 450	77 254	78 576	78 931	80 352
Obyvatelé (svěřenci) ²⁾	67 450	75 024	76 524	77 665	79 187
Využití míst (%)	90,6	97,1	97,4	98,4	98,6
z toho:					
Domovy důchodců a domovy-penzióny pro důchodce					
Zařízení	491	522	535	543	541
Místa	48 791	50 818	50 740	50 889	51 049
Využití míst (%)	94,4	94,3	96,3	96,8	96,7
Ukazatel					
Ústavy sociální péče pro postižené dospělé občany					
Zařízení	81	98	109	122	131
Místa	7 022	7 744	8 913	10 273	11 111
Využití míst (%)	96,7	91,2	80,2	71,4	65,9
Ústavy sociální péče pro postiženou mládež					
Zařízení	182	173	170	160	151
Místa	13 119	12 056	11 984	10 762	10 051
Využití míst (%)	97,4	98,3	99,0	96,5	99,0

Zdroj: www.czso.cz

Tabulka č. 3: Vybraná zařízení sociální péče podle krajů - stav k 31.12.2006

ČR, kraje	Ústavy sociální péče pro dospělé	Ústavy sociální péče pro mládež	Domovy důchodců	Domovy penziony pro důchodce	Domy s pečovatelskou službou	Ostatní zařízení sociální péče
Zařízení						
Česká republika Czech Republic	116	151	390	151	1 220	406
Hl. m. Praha	4	5	18	7	40	28
Středočeský	16	16	51	14	138	36
Jihočeský	5	6	30	4	95	23
Plzeňský	8	8	16	9	75	21
Karlovarský	5	6	10	8	42	15
Ústecký	15	20	36	21	84	19
Liberecký	5	11	14	5	82	5
Královéhradecký	6	7	30	10	71	13
Pardubický	5	7	15	7	80	19
Vysočina	6	6	21	3	89	16
Jihomoravský	7	17	34	24	91	54
Olomoucký	9	7	28	14	95	41
Zlínský	11	13	32	15	87	39
Moravskoslezský	14	22	55	10	151	77
Místa						
Česká republika Czech Republic	9 872	10 051	38 672	12 377	36 706	9 380
Hl. m. Praha	390	487	2 509	1 174	1 948	733
Středočeský	1 320	950	4 451	915	3 409	1 034
Jihočeský	403	460	2 804	324	2 737	422
Plzeňský	1 023	750	1 201	855	1 840	380
Karlovarský	337	353	724	859	1 491	263
Ústecký	958	1 135	4 206	1 530	2 797	758
Liberecký	263	573	1 249	412	2 133	64
Královéhradecký	318	535	2 323	675	2 401	346
Pardubický	363	622	2 052	597	2 274	324
Vysočina	561	257	2 160	222	2 196	385
Jihomoravský	716	1 304	3 897	1 896	3 225	1 257
ČR, kraje	Ústavy sociální péče pro dospělé	Ústavy sociální péče pro mládež	Domovy důchodců	Domovy penziony pro důchodce	Domy s pečovatelskou službou	Ostatní zařízení sociální péče
Olomoucký	1 099	569	2 787	870	2 586	887
Zlínský	822	700	2 759	1 077	2 502	795
Moravskoslezský	1 299	1 356	5 550	971	5 167	1 732

Zdroj: www.czso.cz

Tabulka č. 4: Žadatelé o umístění v domově důchodců, penzionu pro důchodce

ČR, kraje	Žadatelé o umístění v domově důchodců	z toho přednostní a naléhaví	Žadatelé o umístění v penzionu pro důchodce	Na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let		
				žadatelé o umístění v domově důchodců	z toho přednostní a naléhaví	žadatelé o umístění v penzionu pro důchodce
Česká republika Czech Republic	50 929	7 135	21 032	34,4	4,8	14,2
Hl. m. Praha	4 908	747	1 066	26,4	4,0	5,7
Středočeský	10 596	1 046	1 172	63,7	6,3	7,1
Jihočeský	2 101	313	945	23,4	3,5	10,5
Plzeňský	1 987	119	1 844	24,1	1,4	22,3
Karlovarský	890	14	2 139	22,2	0,3	53,4
Ústecký	2 525	87	2 973	23,9	0,8	28,1
Liberecký	221	26	444	3,8	0,5	7,7
Královéhradecký	924	259	2	11,2	3,1	0,0
Pardubický	2 841	263	764	38,1	3,5	10,2
Vysočina	2 567	611	-	34,3	8,2	-
Jihomoravský	909	445	529	5,3	2,6	3,1
Olomoucký	3 863	490	2 039	41,7	5,3	22,0
Zlínský	4 075	1 063	2 865	46,5	12,1	32,7
Moravskoslezský	12 522	1 652	4 250	73,0	9,6	24,8

Zdroj: www.czso.cz